

T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek
Lisans Programı

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE
SPORTMENLİK DAVRANIŞLAR SERGİLEME DÜZEYLERİNİN BAZI
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Meriç ERASLAN

Hüseyin TEKELİ

Burdur, 2017

**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek
Lisans Programı**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE
SPORTMENLİK DAVRANIŞLAR SERGİLEME DÜZEYLERİNİN BAZI
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Meriç ERASLAN

Hüseyin TEKELİ

Burdur, 2017

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 06/09/2017 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Hüseyin TEKELİ 'nin **Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinde Sportmenlik Davranışlar Sergileme Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi** konulu tez çalışması Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

Doç. Dr. Meriç ERASLAN
(Tez Danışmanı)

Doç. Dr. Emrah ATAY
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KUMARTAŞLI
(Üye)

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezim tamamen her yerden erişime açılabilir.

15.06.2017

Hüseyin TEKELİ

**Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinde Sportmenlik Davranışlar Sergileme
Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi
(Yüksek Lisans Tezi)**

Hüseyin TEKELİ

ÖZ

Yapılan bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya toplam 505 ortaöğretim öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 programında frekans analizi, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin sportmenlik davranışlardan uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin beden eğitimi derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin yaş gruplarına, ilgilendikleri spor türüne, televizyonda düzenli olarak spor programı izleme durumlarına, annelerinin eğitim düzeylerine ve babalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin sınıf düzeylerine, cinsiyetlerine ve lisanslı spor yapma durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak demografik değişkenlerinde beden eğitimi derslerinde sportmen davranışlar sergileme üzerinde kısmen belirleyici olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Lise Öğrencileri, Beden Eğitimi, Sportmenlik

Sayfa Adedi : 46

Danışman : Doç. Dr. Meriç ERASLAN

Investigation of Demonstration Levels of Sportmanship Behaviors in Physical Education Lessons of Secondary School Students According to Some Demographic Variables
(Master Thesis)

Hüseyin TEKELİ

ABSTRACT

The current study aimed to investigate the level of sportmanship behaviors of secondary school students according to some demographic variables in physical education class. A total of 505 secondary school students participated in the study. "Physical Education Lesson and Sportmanship Scale" was performed to determine the levels of sportmanship behaviors of students in physical education lessons. Frequency analysis, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis H test were used in SPSS 22.0 program for statistical analysis of the data obtained. As a result of the study, it was determined that the students had a moderate level of sportmanship behaviors, avoidance of inappropriate behaviors and total sportmanship behaviors. It was found that the levels of sportmanship behaviors in physical education classes did not show statistically significant differences according to age groups, preferences of sports , watching sports programs on TV on a regular basis, education levels of their parents and their educational level ($p > 0.05$). On the other hand, it was determined that the level of sportmanship behaviors of students in physical education classes showed statistically significant differences according to class levels, gender and situations doing licensed sports ($p < 0.05$). As a result, it can be said that demographic variables are partly determinant of sportmanship behaviors in physical education classes.

Keywords: High School Students, Physical Education, Sportmanship

Page Number : 46

Supervisor : Assoc. Prof. Meriç ERASLAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bana her türlü desteği sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Meriç ERASLAN'a teşekkür ederim.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren ve akademik anlamda kendimi geliştirmemi sağlayan Doç. Dr. Emrah ATAY ve Yard. Doç. Dr. Mehmet KUMARTAŞLI hocalarıma sonsuz teşekkürler sunarım.

Hüseyin TEKELİ

Haziran, 2017

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BİLDİRİM.....	i
ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Araştırmanın Amacı	3
1.6. Varsayımlar	3
1.7. Sınırlılıklar.....	3
BÖLÜM II.....	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1.Eğitim Kavramı	4
2.1.1. Eğitimin Temel İlkeleri.....	6
2.1.2. Eğitimin Temel Amaçları	8
2.3.Spor Kavramı.....	9
2.3.1.Sporun Yararları.....	11
2.4.Beden Eğitimi ve Spor Arasındaki Farklılıklar	13
2.5.Beden Eğitimi ve Sporun Önemi.....	14
2.6. Ders Olarak Beden Eğitimi ve Spor	16
2.6.1. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Genel Amaçları.....	16
2.6.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Genel Amaçları.....	17
2.7.Sportmenlik (Fair Play) Kavramı	22
2.7.1.Sporunda Fair Play.....	23
2.7.2. Fair Play’in Tarihçesi.....	25
2.7.3. Sporda Fair Play’in Geliştirilmesine Yönelik Uygulamalar.....	26

2.7.4. Sportmenlik Dışı Davranışlara Neden Olan Faktörler.....	27
2.8.Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	28
BÖLÜM III	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	31
3.3. Verilerin Toplanması.....	31
3.4.İstatistiksel Analiz	32
BÖLÜM IV	33
BULGULAR VE YORUM.....	33
BÖLÜM V.....	39
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	39
5.1. Sonuçlar.....	39
5.2. Öneriler.....	39
KAYNAKLAR.....	41
EKLER	45
Ek-1: Veri Toplama Anketi.....	45
ÖZGEÇMİŞ	47

SİMGELER VE KISALTMALAR

AIPS:	Association Internationale De La Presse Sportive
BEDSDÖ:	Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği
EFPM:	European Fair Play Movement
F:	Frekans Değeri
FIFA:	Federation Internationale De Football Association
HDL:	High Density Lipoprotein
ICSPE:	International Council of Sport and Physical Education
LDL:	Low Density Lipoprotein
N:	Katılımcı Sayısı
P:	Anlamlık Düzeyi
SPSS:	Statistical Package For Social Sciences
SS:	Standart Sapma
TDK:	Türk Dil Kurumu
TMOK	Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
U:	Mann Whitney U Skoru
UNESCO:	United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation
X:	Ortalama Değer
x^2 :	Ki-Kare Skoru

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Beden eğitimi ve spor arasındaki farklılıklar	14
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları	33
Tablo 3. Katılımcıların Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	34
Tablo 4. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	34
Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	35
Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	35
Tablo 7. Katılımcıların Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	36
Tablo 8. Katılımcıların Lisanslı Olarak Yaptıkları Spor Türüne Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	36
Tablo 9. Katılımcıların Televizyonda Düzenli Olarak Spor Programı İzleme Durumlarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	37
Tablo 10. Katılımcıların Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	37
tablo 11. Katılımcıların Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	38

BÖLÜM I

GİRİŞ

Spor; sevgi, erdem, disiplin, sorumluluk, hoşgörü, mutluluk, heyecan ve buna benzer kavramların yanında, üzüntü, stres gibi kavramları da kapsayan, bireyin tüm varlığını bedensel, zihinsel, ruhsal, psikolojik olarak etkileyen bir kavramdır. Spor kavramlarının başında dikkati çeken en önemli kavram “fair play”dir. Kavram olarak fair-playin ortaya çıkış dönemlerinde insana gösterilen değer, saygı anlamı taşırken, zamanla her türlü spor alanında hakkıyla ve dürüstçe oynamanın bir gerekçesi olarak ahlaki bir değer ilkesidir (Pehlivan, 2004).

Sportif faaliyetlere katılan bireylerde genellikle başarıma arzusu baskın gelmektedir. Herhangi bir spor müsabakası için karşı karşıya gelen bireylerde galip gelme, rakibini alt etme amacı vardır. Ancak spor müsabakalarında elde edilen başarı sonucu ödül, madalya ya da şampiyonluk bu faaliyetleri gerçekleştirmek için birer araç olmalıdır. Sportif faaliyetlerde öncelikli hedef erdemdir. Dolayısıyla spor, belirlenen kurallar çevresinde mücadele ederek rakibi yenmek önemlidir. Zaferi elde etmek adına her yolu kullanmanın mübah olduğu algısı sportmenlik ahlakıyla örtüşmemektedir. Çağımızda maalesef spor müsabakalarının değeri elde edilen başarıyla ölçülmektedir. Bu durumda istenilen başarıyı elde etmek adına her türlü mücadeleyi veren bir yapı ortaya çıkmıştır. Spor artık sportif erdem için değil, şampiyonluk için yapılmaya başlanmıştır. Asıl hedefinden uzaklaşan sporun sonuca endekslenmiş duruma gelmesi, müsabakalarda ahlaki değerlerden uzaklaşılmasına, sportmence mücadele yerine kazanma hırsına bürünmesine sebep olmuştur (Tanrıverdi, 2012).

İlkokuldan itibaren verilmeye başlanan beden eğitimi dersleriyle sportmenliğe uygun davranışlarda bulunacak, ahlaki değerlere sahip bir neslin yetişmesi açısından önemi büyüktür. Sportif erdem ve sportmenlik ile ilgili detaylarada beden eğitimi dersi müfredatlarında rastlanmaktadır (Koç, 2013). Pehlivan’a (2004) göre, felsefi açıdan bakıldığında fair-play kavramına uygun davranışlar ve bu kavram üzerine kurulmuş programlar sayesinde problemin çözümü daha kolaylaşacaktır. Ders içi ve ders dışı sportif faaliyetler olarak okul sporu çarpıcı sonuçları olan bir alandır. Her yaşta bireye sportif faaliyetleri sırasında fair-play kavramını aşılayabilecek ortamın yaratılması ve erdemli bir toplum açısından, okul içi ve okul dışı sporun kontrolü açısından zorunludur. Okullarda gerçekleşen spor müsabakalarına eşlik eden emniyet birimlerinin fair-play’e olan ihtiyacımızın da birer göstergesidir.

Spor karşılaşmalarında ahlaktan yoksun davranışlarla ciddi artış görülmektedir. Bireylerin davranışlarını olumsuz etkileyen faktörlere karşı alınan önlemler yeterli olmamaktadır. Spor karşılaşmalarında ortaya çıkan ahlaktan yoksun, şiddet içerikli davranışlar, öğrencileri de ciddi anlamda etkilemektedir. Bu durumdan etkilenen öğrenciler okul müsabakalarında da kazanan takım olabilmek için centilmenliği bir kenara bırakarak kural dışı tavırlar sergileyebilmektedir. Araştırmalara göre ahlaki kuralları ihlal etmeyen nesiller gelecek açısından oldukça önem taşımaktadır. Müsabakalarda karşılaşmak istemediğimiz bu olumsuz görüntülerin engellenmesi fair-play çalışmalarına bağlıdır. Günümüzde fair-play çalışmaları artsa da hala istenilen düzeye ulaşmamıştır. (Topan, 2011). Bunun yanında okullarda fair play algısının

geliştirilmesine yönelik uygulamaların da yetersiz olduğu gözlenmektedir. Okullarda verilen beden eğitimi derslerinde amaç fiziksel uygunluk ve disiplin iken, ders dışı sportif faaliyetlerde amaç yarışmak ve başarılı olmaktır. Yarışma sporun temelidir fakat, bireyin ilgi duyduğu bir spor dalına yöneldiğinde, sürekli yarışma duygusu öncelikli amaç değildir. Okul içinde yapılan sportif faaliyetlerde de performans öncelikli değildir. Fair-play kavramını toplum olarak hayata geçirebileceğimiz en güzel etkinlikler topluca yapılan spor faaliyetleri, spor şenlikleri, turnuvalar, bayramlar gibi organizasyonlardır. Bu tür etkinlikler bireyleri fiziksel, ruhsal ve toplumsal açıdan doyuma ulaştırmaktadır (Pehlivan, 2004).

1.1. Problem Durumu

Spor alanlarında sportmenliğe uygun davranışlar sergilenme düzeyinin artırılması için öncelikli olarak gençlerin sportmen davranışlar sergileme düzeylerini etkileyen unsurların iyi bilinmesi gerekmektedir. Ancak ülkemizde bu alanda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu noktada gençlerin sporda sportmen davranışlar sergileme düzeylerini etkileyen unsurların incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri bazı demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3. Alt Problemler

1. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri lisanslı olarak yapılan spor türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri televizyonda düzenli olarak spor programı izleme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri anne eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeyleri baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Literatürde sportmenlik davranışı sergileme düzeyini etkileyen araştırmaların sınırlı olduğu bilinmektedir. Ancak toplumda spor ahlakının yetişmesi ve sporda fair play ruhuna aykırı davranışların en aza indirilmesi için sportmen davranışlar sergilemenin

altında yatan unsurların iyi araştırılması oldukça önemlidir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

1.6. Varsayımlar

1. Araştırmaya dahil edilen ortaöğretim öğrencilerinin kendilerine yöneltilen ankette yer alan maddelere samimi ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Yapılan bu araştırma 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı içerisinde Antalya ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 505 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

2. Yapılan bu araştırma çalışmaya dahil edilen ortaöğretim öğrencilerinin anket maddelerine verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde eğitim kavramı ile beden eğitimi ve spor kavramlarına, söz konusu kavramların benzer ve farklı yönlerine, beden eğitimi ve sporun ders olarak temel özelliklerine ve beden eğitimi ve sporun önemine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1.Eğitim Kavramı

Yaşadığımız dönemin en önemli kavramlarından biri olan eğitim üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Yaşadığımız problemlerle ilgili çözüm ararken karşımıza hep eğitim çıkmaktadır. Eğitim üzerine yapılan çeşitli felsefi ve psikolojik yorumların yanında birçok tanıma da yer verilmiştir (Başer, 2009: 8). Bu kapsamda literatürde eğitim kavramına ilişkin olarak birçok tanım yapıldığı görülmekte olup, eğitim kavramına ilişkin olarak yapılan tanımlardan bazıları şu şekildedir;

Eğitim; bireyi temel alan genel anlamda tüm toplumun gelişmesini, yetişmesini, belli bir hedef doğrultusunda ilerlemesini sağlayan etkinliklerdir. Bireyin davranışlarında kendi isteğiyle meydana gelen davranış değişikliği sürecidir (Başer, 2009: 3-6).

Eğitim; birey ve toplumu belirli bir hedef yolunda, düzgün bir yaşam standardına ulaştırmayı hedefleyen bilgi, beceri ve değerleri bir sonraki kuşağa aktarmayı sağlayan davranışlarda meydana gelen değişiklik sürecidir (Harmandar, 2004: 3).

Bir başka deyişle eğitim; bireyden topluma gelişimi ve yetişmeyi destekleyen, bir amaç çevresinde hareket etmeyi sağlayan etkinliklerdir. Genel anlamıyla kavram olarak eğitim; bireyin davranışlarında meydana gelen bilgi, beceri ya da diğer kişilik özellikleri yönünden gelişimi sağlayan sistemdir (Başer, 2009: 9).

Kapsam olarak eğitim kavramının alanı oldukça geniştir. Yapılan bu tanımlar çerçevesinden yola çıkıldığında bizi etkileyen, davranışlarımızın değişimini sağlayan her türlü etkinlik eğitimidir. Birey aile içinde, arkadaşlarıyla, kitle iletişim aracılığıyla, okulda kurduğu iletişimle, genel olarak bireyin dahil olduğu her yerde eğitim gerçekleşir ve yeni davranışlar ortaya çıkmaktadır. Farklı mekanlarda gerçekleşen bu eğitim sürecinin her biri ayrı isimlerle nitelendirilmektedir (Erden, 2011: 13). Bunun yanında yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi eğitimin sahip olduğu üç temel özellik bulunmaktadır. Bunlar;

- Süreç olarak eğitim.
- Bireylerde eğitim süreci sonunda meydana gelen davranış değişimleri,
- Bireyin yaşantıları sonucunda ortaya çıkan davranış değişikliklerinden meydana gelmektedir (Erden, 2011: 13).

Dilimizde eğitim kavramına karşılık gelen ancak kullanımı yaygın olmayan talim, terbiye, irfan, tedris, maarif gibi kavramlarda mevcuttur. En yaygın kullanım, tüm bu kavramları da kapsayacak şekilde eğitimidir. Eğitimle ilgili kesin bir tanım yapmak zordur. Eğitime ilişkin yapılan tanımların çoğunda yapısal-işlevsel bir yaklaşımla eğitim ve eğitim sistemine bir takım işlevler yüklenmektedir. Bu işlevsel özellikleri eğitim felsefesiyle ilişkilidir. Eğitim sistemine ilişkin evrensel düzeyde kriterler belirlemek zordur. Ancak bu kriterler uluslararası, evrensel, bölgesel, kurumsal ve ulusal amaçlar olarak incelenebilir. Eğitimin sosyal, kültürel ekonomik, politik, bireysel ve benzeri amaçlar çerçevesinde de irdelenebilir (Şişman, 2012: 4).

Genel bir tanımla eğitim, ömür boyu devam eden bir süreçtir. Eğitim bireyin doğumuyla başlayarak ölüme kadar yaşamın her anını kapsar. Toplumsal yaşam bireylere evde, işyerlerinde, sokakta birbirinden öğrenir. Toplum içerisinde herkes bir diğeri için öğrenme kaynağıdır. Öğrenme sürecinin bir amaca yönelik olarak, sistematik, planlı, programlı ve düzenli şekilde gerçekleşmesi eğitime kurumsal bir kimlik kazandırmıştır. Böylelikle her ülke temel anlamda sosyal bütünleşme, süreklilik ve düzeni sağlamak, kültürel mirası sürdürmek için çeşitli eğitim kurumlarını ortaya çıkarmışlardır (Şişman, 2012: 4).

Gündelik hayatta en sık kullandığımız kavramlardan biri de eğitimidir. Toplum içerisinde her bireyin eğitim sürecine ilişkin bir fikri vardır. Ancak kavram olarak eğitimin ne kadar geniş kapsamlı olduğunun farkında değildir. Bireyin doğumuyla başlayıp ölüme kadar devam eden bu eğitim süreci içerisinde, bireyler farklı bilgi, beceri, deneyim ve değerler kazanmaktadır. Eğitim süreciyle birlikte bireyin davranışlarında çeşitli değişimler meydana gelmektedir. Örneğin, okuma yazma bilmeyen birinin okuldaki eğitim sürecinden sonra kitap okumaya başlayabilir (Erden, 2011: 13).

Eğitimle birlikte bireylerin yetenekleri, henüz keşfetmedikleri yönleri ortaya çıkararak, gelişmesi sağlanır. Modern yaşamın bir gerekliliği olarak bireyler eğitim sürecinde fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan geliştirilmelidir. Eğitimde ki hedefin gerçekleşebilmesi için, zihinsel eğitim ile birlikte fiziksel eğitimde gereklidir. Bu anlamda beden eğitimi, hareketler yoluyla öğrenmeye açık bir alan olduğu için genel eğitimin önemli bir parçasıdır ve genel eğitime hareketler aracılığı ile katkı sağlamaktadır (Kangalgil ve diğerleri, 2006: 49).

Eğitime ilişkin hemen her etkinlik belirli hedeflere ulaşmak adına bir takım işlevleri gerçekleştirmek için vardır. Her eğitimin temelinde bir felsefi yaklaşım ve bu felsefeye göre de yetiştirilmek istenen bir insan ya da toplum modeli vardır. Her eğitim felsefesi, amaç, süreç, içerik, yöntem gibi ayrıntılara değinmektedir. Eğitim felsefesi kapsamında eğitimin amaç ve işlevlerine yer verilmektedir (Şişman, 2007: 19).

Artan eğitim seviyesiyle beraber, her birey yaşadığı topluma eğitim düzeyi ölçüsünde katkı sağlamaktadır. Eğitim faaliyetlerinin nitelikleri toplum yaşamına sosyal, ekonomik, politik ve kültürel anlamda katkı sağladığı bilinmektedir. Yapılan araştırmalar eğitim seviyesi ekonomik büyüme, siyasal ve toplumsal gelişim arasında bağlantılar vardır. Bireyin sosyal iyileşme ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmelere önemli ölçüde katkısı vardır (Başer, 2009: 10).

2.1.1. Eğitimin Temel İlkeleri

Eğitime ilişkin temel ilkeler Türk Milli Eğitimi Temel Kanununun 4 ile 17. maddeleri arasında şu şekilde belirlenmiştir;

- Madde 4: Genellik ve Eşitlik İlkesi: Eğitim kurumları; dil, din, cinsiyet ve ırk ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitim uygulamasında hiç kimseye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.
- Madde 5: Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları İlkesi: Milli eğitimin hizmet politikası, Türk toplumunun istek, ihtiyaç ve yeteneklerine göre düzenlenir.
- Madde 6: Yöneltilme İlkesi: Bireyler; eğitim süresi boyunca, ilgi, istek ve yetenek ölçüsünde ve doğrultusunda farklı okul ve programlara yönlendirilirler. Millî eğitim sistemini, bu yönlendirmeleri gerçekleştirirken rehberlik hizmetlerinden, ölçme ve değerlendirme metotlarından faydalanırlar.
- Madde 7: Eğitim Hakkı İlkesi: Temel eğitimden faydalanmak her Türk vatandaşının hakkıdır. Temel eğitim kurumları sonrasındaki eğitim sürecinden bireyler ilgi ve yetenekleri ölçüsünde yararlanırlar
- Madde 8: Fırsat ve İmkân Eşitliği İlkesi: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır. Maddi imkânı yeterli olmayan başarılı öğrencilere en üst eğitim kurumuna kadar devam edebilmesini sağlayacak parasız yatılı, burs, kredi gibi yardımlar yapılmaktadır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar adına özel tedbirler alınır.
- Madde 9: Süreklilik İlkesi: Bireylerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi gerekmektedir. Gençlerin eğitim yaşamının yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmak açısından, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gereken tedbirleri almak da eğitim görevlerindedir.
- Madde 10: Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği İlkesi: Eğitim politikamızın her aşamasında ve çeşidinde eğitim faaliyetlerine Atatürk İnkılap ve İlkeleri, anayasa da yerini koruyan Atatürk milliyetçiliği esas alınmaktadır. Milli kültürümüzün bozulmadan, kendine has şekliyle evrensel kültür yapısı içerisinde korunup, geliştirilmesine önem verilmektedir. Milli birlik ve bütünlüğümüzün temel niteliklerinden biri olan Türk diline eğitim sürecinin her aşamasında özelliğini bozmadan, aşırıya kaçmada öğretilmesine önem verilir; çağdaş bilim ve eğitim dili haline getirmek için zenginleşmesi sağlanır ve bu amaçla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde gerekli önlemler alınır.

- Madde 11: Demokrasi Eğitimi İlkesi: Güçlü, demokratik, özgür ve istikrarlı bir toplum düzeninin sağlanması açısından toplumu oluşturan bireylerin demokrasi bilincini taşıması, devlet yönetimine ait bilgi, algı ve davranışlarla, sorumluluk bilinci ve manevi değerlere saygı eğitim çalışmaları sürecinde bireylere kazandırılması gereken niteliklerdendir. Eğitim kurumlarında anayasada yer alan Atatürk milliyetçiliğine karşı siyasi ve ideolojik bir aşılama ya da tartışmalara asla yer verilmez.
- Madde 12: Laiklik İlkesi: Laiklik Türk eğitim sisteminin en önemli unsurlarındandır. Din kültürü ve ahlak öğretimi, ilkökul, ortaokul, lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer almaktadır.
- Madde 13: Bilimsellik İlkesi: Her kademe ve türden ders programları ve eğitim modelleriyle derslerde kullanılan materyaller, bilimsel ve teknolojik yeniliklere ve ihtiyaçlar göre sürekli değişim içerisindedir. Eğitim de verimliliği artırmak için sürekli olarak bilimsel ve teknolojik gelişmeler takip edilerek gerekli gelişim ve yenileşme sağlanmalıdır. Bilgi ve teknolojiyi üreten, kültürel gelişime katkı sağlayan eğitim kurumlarımız yeterli donanım getirilip güçlendirilmeli ve bu türdeki çalışmalar maddi ve manevi anlamda desteklenip teşvik edilir.
- Madde 14: Planlılık İlkesi: Milli eğitimin gelişimi sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim hedeflerine uygun şekilde eğitim-istihdam-insangücü ilişkisi dikkate alınarak, tarım ve sanayide modernleşme, teknolojik gelişmelere uyum sağlama, teknik ve mesleki eğitime ağırlık verme şeklinde planlanır ve uygulanır. Her mesleğin kademesi, ünvanı, yetki ve sorumlulukları yasalarla belirlenir ve her derece ve türdeki mesleki eğitim kurumlarının kuruluşu ve programı bu kademeye uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarına sağlanan yer, personel, tesis, bina, donanım, araç ve gereçler önceden belirlenerek kurumlar bu standartlar çerçevesinde en uygun büyüklükte ve verimli olacak şekilde inşa edilir ve işletmesi sağlanır.
- Madde 15: Karma Eğitim İlkesi: Eğitim sürecinde okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılmaktadır. Ancak bazı eğitim türüne, koşul ve zorunluluklara göre bazı okullarda yalnızca kız ve yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.
- Madde 16: Okul ve Ailenin İşbirliği İlkesi: Eğitim kurumlarında belirlenen hedeflere ulaşabilmek için okul ve aile arasında ki işbirliği önemlidir. Bu nedenle okulların okul-aile birliği birimleri mevcuttur. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu yönetmeliklerce düzenlenir.
- Madde 17: Her Yerde Eğitim İlkesi: Eğitim yalnızca resmi ya da özel kurumlar aracılığıyla değil, evde, sokakta, iş yerinde, hayatın her aşamasında her anında gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi ya da gönüllü tüm kurum ve kuruluşların eğitim faaliyetleri, Milli Eğitimin amaçlarına uygunluğu Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmektedir (Harmandar, 2004: 14-16).

2.1.2. Eğitimin Temel Amaçları

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları 2842 sayılı kanunun 2.maddesinin bendine göre aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- Atatürk İlke ve İnkılaplarına ve Anayasa da yer alan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk toplumunun milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerine sahip çıkan, koruyan ve gelişmesini sağlayan; ailesini, vatanını, milletini seven ve her zaman değer veren; insan haklarına, Anayasanın temel ilkelerine dayanan sosyal, demokratik, laik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde ve bunları yerine getirebilen bir toplum yaratmaktır.
- Beden, ruh, zihin ve ahlak bakımından dengeli, sağlıklı bir kişiliğe sahip, insan haklarına saygılı, topluma karşı sorumluluk duygusu taşıyan; yapıcı yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmektir.
- İlgi, yetenek ve kabiliyetlerini geliştirerek yeterli bilgi ve beceriye sahip, bireyi toplumsal yaşama hazırlayan, kendilerinin mutlu olmasını sağlayacak ve böylelikle toplumun huzuruna ve mutluluğuna katkı sağlayacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.
- Hem Türk toplumunun refahını ve mutluluğunun artmasını hem de milli birlik ve bütünlüğü sağlayarak, sosyal, ekonomik, kültürel kalkınmaya destek olmak ve Türk milletini modern toplumun yaratıcı, dikkat çekici bir ögesi haline getirmektir (Harmandar, 2004: 13).

2.2. Beden Eğitimi Kavramı

Literatürde beden eğitimi kavramına ilişkin olarak birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Beden eğitimi kavramına ilişkin yapılan tanımlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır;

Devlet Planlama Teşkilatı beden eğitimine ilişkin tanımına göre “Bireyin oluşturan zihinsel, fiziksel ve ruhsal yeteneklerine, yaş grubuna ve kapasitesine göre geliştirilmesini ve rekabetten uzak verim elde edebilmesine olanak tanıyan aktiviteler bütünüdür”. Bir başka tanıma göre “bireyin toplumsallaşma sürecinde meydana gelen fiziksel, zihinsel, ruhsal gelişimine katkı sağlayan fiziksel eylemler bütünü” beden eğitimi olarak tanımlanır. Bireysel ya da grup eşliğinde belirli bir plan, programa dayalı, fiziksel ve zihinsel alt yapıya sahip, hedefe yönelik aktiviteler bütünü beden eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Çoban ve Ünveren, 2007: 1).

Beden eğitimi; bireyin tüm tutum ve davranışlarının eğitim süzgecinden geçtiği, beden ve ruh sağlığını da geliştiren süreçtir (Başer, 2009: 6).

Beden eğitimi; bireyde bedensel, zihinsel, sosyal ve motorsal gelişimi destekleyen, belirli kurallar çerçevesinde meydana gelen, çoğunlukla bedensel açıdan gerçekleşen eğitim aktiviteleridir (Hekim, 2015: 53).

Beden eğitimi kavramı “hareket etmeyi öğrenmek” şeklinde de tanımlanmaktadır. Koşmak, atlamak, sıçramak, jimnastik hareketleri, temel hareket becerilerini geliştirmek bu tanımdaki gibi hareket becerilerini geliştirme şeklidir. Bu nedenle beden eğitimi dersleri çocukların sosyal, duygusal, zihinsel ve bedensel açıdan yeteneklerini ortaya koyabilecekleri bir derstir. Çocuklar hareketleri gerçekleştirirken bir yandan da çevreyi keşfetmektedirler. Çocukların davranışları ve psikomotor gelişimleri arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Dolayısıyla beden eğitimi dersinin en önemli yanı belirli bir hedefe yönelik olmasıdır, yalnızca oyun oynamaya dayalı bir ders olarak değerlendirilmemelidir (Nebioğlu, 2006: 442).

Açak’a göre, beden eğitimini açıklayan birbirini çok yakın dört farklı tanım mevcuttur. Bunlar şu şekildedir;

Beden eğitimi; bireyin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimini destekleyen, minimum yorgunlukla maksimum verimi ortaya koyan her türlü oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerinden oluşan bilim dalıdır.

Beden eğitimi; bir takım bedensel aktiviteler sonucu ortaya çıkan, bireyin fiziksel etkinlikler aracılığıyla gelişimini sağlayan aktiviteler bütünüdür.

Vücutun yapısal ve işlevsel açıdan özelliklerini geliştiren, kas ve eklemlerin sağlıklı gelişimine katkıda bulunan, serbest zamanları değerlendirerek, fiziksel gücün dengeli bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayan, sistemli hareket etmeyi sağlayan eğitim faaliyetleri beden eğitimi olarak adlandırılır.

Beden eğitimi; bireyin fiziksel ve ruhsal gelişimini desteklerken, bedensel bütünlüğü koruyan, bireyi hem kendi açısından hem de toplumsal düzene sağlayacağı katkı bakımından faydalı olmasına katkı sağlayacak faaliyetlerdir (Açak, 2006: 1).

2.3.Spor Kavramı

Spor, modern dönemin en önemli bedensel etkinliklerindedir. Dünyanın dört bir yanında her gün yüzlerce insan birbirinden farklı kategorilerde sportif etkinliklere katılmaktadır. Bu demek oluyor ki spor hayatımızın her döneminde insanla iç içedir. Dolayısıyla sporu toplumsal yaşamdan koparmak mümkün değildir. Spora ilişkin birçok tanım yapılmaktadır. Bu tanımların her birbirleriyle bağıntılıdır (Dever, 2010: 21).

Spor; bir müsabakayı kazanmayı amaçlayan, fiziksel, zihinsel ve teknik bir çaba gerektiren, sportif faaliyeti izleyenlerde estetik duygusu uyandıran, biyomekanik, fizyolojik ve psikolojik alanlarla iç içe olan bir olgudur (Çoban ve Ünveren, 2007, 1).

Felsefi bir bakış açısıyla spor, kavram olarak gerçeği; sporun özünü irdeleyen; kavramı spor bilimleri ve felsefi değerlerle yeniden yorumlayan bilgi alanıdır. Sosyolojik açıdan spor, belli kuramlar çerçevesinde diğer bilim alanlarıyla alışverişte bulunarak spor içerisinde sosyal yapı, sosyal davranışlar ve sporun sosyal etkileri üzerine araştırmalar yapmaktadır. TDK sözlüğüne göre spor, bireysel ya da grupla gerçekleştirilen genellikle bir yarışma temelinde önceden belirlenmiş kurallara göre uygulanan bedensel hareketlerin tümüne verilen isimdir. Bir başka deyişle spor, bir takım özel araç ve gereçlerle, belirli ortamlarda rekor arayışında belli zaman diliminde yapılan fiziksel aktivitelerdir (Heper, 2012: 12). Ölmez'e (2010: 24) göre spor; bireyin organik, psikolojik sağlığının gelişimine katkı sağlayan, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorsal belirli düzeye ulaşmasını sağlayan biyolojik ve sosyal bir olgudur. Ramazanoğlu ve diğerleri'ne (2005: 155) göre spor; bireyin yarışmak, güzel zaman geçirmek, mücadele etmek, sağlık bedene ve zihne sahip olmak için belirli kurallar çerçevesinde bilinçli olarak gerçekleştirdiği davranışlardır.

Korucu-Aytan'a (2010: 7) göre spor; sosyal, ekonomik ve kültürel ilerlemenin en önemli unsuru olan bireyin bedensel ve ruhsal sağlığını geliştirmek, kişilik ve karakteristik özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak toplumsallaşmasını kolaylaştırmak, toplum ve uluslararası dayanışma, heyecan duyma, yarışma, mücadele ve üstün gelme amacına yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerdir.

Yapılan tanımlardan yola çıkıldığında spor, bir başka kişi ya da grupla mücadele, amaca ulaşmak gayesi, önceden belirlenmiş kurallarla ortaya çıkarılan bireysel veya grupla yapılan, hem sporcuya hem de seyirciye haz veren, fiziksel ve zihinsel faaliyetlerin bütünüdür. Fiziksel ve zihinsel etkinliklerin belirli kurallar etrafında şekillenmiş olması önemlidir. Birçok fiziksel ve zihinsel aktivitenin olması sporun çeşitli dallara ayrılmasına olanak sağlamıştır (Tanrıverdi, 2012: 1076).

Sporla ilgili tanımlar değerlendirildiği zaman spor kavramının sahip olduğu temel özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Spor, serbest zaman değerlendirme aracıdır.
- Spor, bireyde çalışma isteğini artırır.
- Spor, bireylere popüler kimlik kazandıran eylemlerdir.
- Spor, pratik zekâyı geliştirir.
- Spor, bireyin belli bir sistem içerisinde düzenli çalışmaya zorlayan ve aynı zamanda kazanma hırsını tetikleyen bir uyarıcıdır.
- Spor, sonu sporcuya tapınmaya kadar giden kas kuvvetidir.
- Spor, saldırganlık güdüsünü bastıran bir aktivitedir.
- Spor, sağlıklı bir toplumsallaşma sağlayan sosyolojik bir olgudur.
- Spor, siyasetle iç içedir.
- Spor, halkı uyutan bir afyondur.
- Spor, ödüllendirici bir yarışmadır (Dever, 2010: 23-24).

Sözcük anlamı olarak “spor” kavramının kökeni Latince’de Desport ya da Disportare (birbirinden ayırmak ya dağıtmak) sözcüğüne dayanmaktadır. 17 yüzyıla gelindiğinde bu sözcüklerde meydana gelen değişim sonrası “sport” kelimesi ortaya çıkmıştır. Günümüzde hala spor denilince akla koşma, yürüme ya da yarışma gibi anlamlar gelmektedir. Fakat spor kavramı yalnızca koşma, yürüme, bisiklete binme gibi takım mücadelesinden ibaret değildir (Heper, 2012: 11).

Spor; bireysel ya da kolektif yapılan, zihinsel ve fiziksel yeteneklerini geliştiren, bir başkasıyla mücadele etmesini ya da hedefe ulaşma arzusuyla önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen aktiviteler bütünüdür. Futbol, basketbol, voleybol, binicilik, güreş, tenis, atletizm gibi birçok branşta gerçekleştirilen spor faaliyetleri en popüler sosyal aktivitelerin yanı sıra en popüler mesleklerdendir. Dünya çapında gerçekleştirilen spor müsabakalarıyla, milyonlarca insan aynı duygular etrafında bir araya gelmektedir(Tanrıverdi, 2012: 1072).

Sportif faaliyetlerin en önemli amacı belirlenen amaca ulaşma ve kazanma isteğinden oluşmaktadır. spor bu amaçları neticesinde bireyde yalnızca fiziksel ve zihinsel gelişime katkı sağlamakla kalmayarak, mücadele etme, heyecan, yarışma ve kazanma hırsını da içerdiği söylenebilir. Kimi zaman aşırı kazanma hırsı bireyleri spor kurallarının dışına itmektir. Bu durum sporun barış, saygı, sosyalleşme ve eğitici yönlerinden uzaklaşarak saldırgan, huzur bozucu, rahatsız edici davranışlar sergilenmesine neden olmaktadır. Spor müsabakalarında karşılaşılan şiddet olayları hedeflenen sosyalleştici ve eğitici yönünün ne derece gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Tanrıverdi, 2012: 1076).

2.3.1.Sporun Yararları

Zorba’ya (2006) göre; düzenli gerçekleştirilen spor aktiviteleri vücutta bir takım değişimlerin meydana geldiğini göstermektedir. Vücutta artan ve azalan değerler şöyle sıralanabilir;

Azalan değerler

- Sıkı bir diyetle gerek kalmadan kiloda,
- Dinlenme sürecindeki kalp atım hızında,
- Osteoaritis nedeniyle eklem dejenerasyonunda,
- Kansere yakalanma riskinde,
- Yağlanma riskinde,
- Solunum kasları kuvvetlendiği için dinlenme anında solunum hızında,
- Kadınların sıklıkla karşılaştıkları menstural semptomlarda,
- Kalp krizine yakalanma riskinde,
- Daha önce kalp krizi geçirmiş bir bireyin tekrar kalp krizi geçirme riskinde,
- Yüksek tansiyona yakalanma riskinde,

- Hamilelik sürecine bağlı olarak ortaya çıkan sırt ve bel ağrıların görülme oranında,
- Stres kaynaklı meydana gelen baş ağrısı riskinde,
- Spor sonrası iştahta,
- Yaşlanma belirtilerinin geciktirilmesinde,
- Kandaki kolestrol seviyesinde,
- LDL lipoprotein seviyesinde.

Artan değerler

- Vücutun glikoz toleransında,
- Cinsel performans ve isteklerde,
- Vücutun sakatlanmalara karşı dirençli olmasında,
- Kalori yakılmasında,
- Fiziksel görünümün olumlu olmasında,
- Eklem esneklik düzeyinin gelişmesinde,
- Denge ve koordinasyon düzeyinin geliştirilmesinde,
- Metabolizmanın daha düzenli çalışmasında,
- Kan plazma hacminin artmasında,
- HDL lipoprotein düzeyinde,
- Genel sağlık düzeyinde,
- Düzenli ve sağlıklı uyku alışkanlıklarında,
- Enfeksiyon direncinde,
- Maksimum oksijen kullanım kapasitesinde,
- Kemik mineral yoğunluğunda,
- Sıcak ve soğuk ortamlara karşı dirençte,
- şeker hastası olan bireylerde kan şekeri kontrolünün sağlanması,
- Kas kuvvet ve dayanıklılığında,
- Vücutun laktik asit tolerasyonunda,
- Deriye doğru kan akışının artarak, derinin beslenmesinde,
- Akciğerlerden kana oksijen difüzyonunda,
- Kanın akışkanlık düzeyinde,
- Vücutun bağışıklık sisteminin geliştirilmesinde (Zorba, 2006: 28).

2.4.Beden Eğitimi ve Spor Arasındaki Farklılıklar

Sportif faaliyetlerin uygulanış şekillerinde ve bireylerin katılım nedenlerine göre bazı gruplara ayrılmaktadır. Okul sporları, rekreasyon ve verim sporu olarak sportif faaliyetler üç gruba ayrılmaktadır. Okul sporu kapsamında, öğrencilerin ders içi ve ders dışında katıldıkları spor faaliyetleridir. Rekreasyon faaliyetleri, bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla yöneldikleri spor faaliyetleridir. Verim sporu ise, herhangi bir spor branşında amatör ya da profesyonel şekilde gerçekleştirilen spor etkinlikleridir. Amatör sporcularda müsabaka sonrası maddi bir ödül beklentisi olmazken, profesyonel futbolcular maddi kazanç sağlama eğilimindedirler (Heper, 2012: 12).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi spor etkinlikleri aynı zamanda bedensel (fiziksel) etkinlik olarak değerlendirilmektedir. Modern dönem toplumlarında dünyanın birçok yerinde spor bireylerin en çok yöneldiği bedensel aktivitelerdir. Sporun insanlığın ortaya çıkışından beri etkinliğini sürdürmesi, insan hayatında önemli bir yer tutması spor faaliyetlerine olan önemi artırmıştır. Artık günümüzde spor ve insan kavramı birbirinden ayrı düşünülemez hale gelmektedir (Dever, 2010, 21). Spor faaliyetleri sosyal değerlerin gelişimine ve sürekliliğine destek olmaktadır. Spor faaliyetlerine katılan bireyler kendilerini ifade edebilecekleri ortamlar yaratmaktadırlar. Dolayısıyla spor sosyalleşen bireyleri topluma kazandırmaktadır. Bireyin kişilik ve benliğini geliştirecek fırsatları sunan spor, sosyalleşme olgusuna birey ve toplumun gelişimi açısından önem vermektedir. Sporun toplumun sosyal gelişimine olan katkısı yadsınamaz bir gerçektir (Küçük ve Koç, 2004, 2).

Spor kavramı literatürde sıklıkla beden eğitimi kavramı ile aynı anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak söz konusu iki kavram arasında birtakım benzerliklerin yanında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Heper (2012: 13) beden eğitimi ve spor arasındaki benzerlik ve farklılıkları Tablo 1'deki gibi sıralamıştır.

Tablo 1.

Beden eğitimi ve spor arasındaki farklılıklar

Spor	Beden Eğitimi
Yarışma aracıdır	Yarışma aracı değildir
Reklam amaçlı kullanılır	Reklam amaçlı kullanılmamaktadır
Meslek dalıdır	Meslek dalı değildir
Üretime katkısı vardır	Üretime katkısı yoktur
Toplumlar arasındaki ilişkileri geliştirir	Toplumlar arası ilişkilere etkisi yoktur
Seyir vasıtası olarak kullanılır	Seyir vasıtası olarak kullanılmamaktadır
Politikada kullanılan bir araçtır	Politikada kullanılan bir araç değildir
Profesyonel bir uğraş olarak uygulanabilir	Profesyonel bir uğraş değildir
Eğlence ve eğitim aracıdır	Eğlence ve eğitim aracıdır
Serbest zamanları değerlendirme faaliyetidir	Serbest zamanları değerlendirme faaliyetidir
Bilimsel ve teknik yönleri vardır	Bilimsel ve teknik yönleri vardır
Estetik ve zevktir	Estetik ve zevktir
İnsanlar arası ilişkileri geliştirmektedir	İnsanlar arası ilişkileri geliştirmektedir

Tablo 1’de görüldüğü gibi beden eğitimi ve spor kavramlarını birbirinden ayıran bazı yönler bulunmakta olup, beden eğitimi ve sporun ortak yönleri de bulunmaktadır.

2.5.Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Beden eğitimi dersleri sayesinde çocukların hareket kabiliyetlerini geliştirebilecekleri koşullar sağlanmaktadır. Bu sebeple beden eğitimi dersleri ilkökul ve ortaokul seviyesi öğrencilerinin vazgeçilmez bir ögesidir. Bu yaşlarda geliştirilmeyen hareket kabiliyetlerini ileriki dönemlerde gerçekleştirmek oldukça zordur (Nebioğlu, 2006: 442). Bu noktada çocuklar açısından beden eğitimi ve spora katılımın birçok yararı olduğu belirtilmektedir. Genel olarak beden eğitimi ve sporun yararları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Beden eğitimi ve sportif faaliyetler beden hareketlerinden meydana geldiği için çocuklarda temel hareket kabiliyetlerinin gelişimine destek olmaktadır.
- Beden eğitimi ve spor etkinlikleri aracılığıyla çocuklar bedenlerine dikkatini yöneltmektedir. Buna ek olarak beden eğitimi ve spor dersleri aracılığıyla çocukların beden ve alan farkındalıklarına katkı sağlamaktadır.
- Çocukların lokomotor, non-lokomotor ve manipulatif hareket becerilerinin gelişmesinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılımı oldukça önemlidir.
- Beden eğitimi vasıtasıyla çocuklar birden çok hareket becerisini keşfedebileceklerdir.
- Beden eğitimi ve spor etkinlikleri sayesinde geliştirilen hareket kabiliyetlerinin sürekli tekrarı ile zamanla bu hareketlerle ilgili ustalaşmalarını sağlamaktadır.

- Çocuk yaşlarda kazandırılan beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılım ilerleyen yaşlarda alışkanlık haline dönüşecek ve spor ve egzersizlere devam edeceklerdir.
- Düzenli olarak beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılım sağlıklı yaşam profili kazanmalarına yardımcı olmaktadır.
- Beden eğitimi ve spor etkinlikleri çocukların, hayal gücünü, yaratıcılığını, dikkatlerini toparlamaları noktasından olumlu katkı sağlamaktadır.
- Beden eğitimi ve spor aktiviteleri, çocuklarda gruba çalışmayı, saygıyı, başarı zevkini ve kaybetmeyi kabullenmeyi öğretmektedir.
- Beden eğitimi ve spor dersleri motor becerilerin gelişimine olumlu etkide bulunarak çocukların sağlıklı gelişimine yardımcı olmaktadır (Mengütay, 2005: 114-115).

Ders olarak ele alındığında beden eğitimi ve spor çocukların birçok gereksinimini karşılayan, bu kapsamda çocuklar açısından önemli olan bir eğitim faaliyeti olarak nitelendirilmektedir. Beden eğitimi ve spor derslerinin çocuklarda aşağıdaki gereksinimleri karşıladığı belirtilmektedir;

Hareket Etme ihtiyacı: Çocukların sağlıklı bir gelişim sürdürmeleri için gelişimlerine uygun fiziksel aktivitelere katılmaları önemlidir. Bu anlamda beden eğitimi ve spor dersleri çocukların hareket kabiliyetlerini geliştirebilmesi konusunda imkan sağlamaktadır.

Motorsal Beceriler Yoluyla Yaşantı Edinme ihtiyacı: Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının yanında sosyal, duygusal, zihinsel gelişimlerin desteklenmesinde performansa dayalı hareketler sonucunda ortaya çıkan bilgi birikimi önemlidir. Motorsal hareketleri gerçekleştiren çocuklarda gruba liderlik, liderlere uyum sağlama, dürüst ve adaletli olma, başkalarının haklarına saygı gösterme gibi becerileri de gelişmektedir.

Mücadele Etme ve Takdir Edilme ihtiyacı: Beden eğitimi dersleriyle birlikte çocuklar grup aktivitelerine ve takım oyunlarına katılmaktadırlar. Çocuklar grup etkinlikleri sayesinde mücadele etmeyi öğrenirler. Bu sayede grup çalışmaları içine kapanık çocukların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak grup çalışmaları sayesinde çocuklar beden yapılarını daha iyi tanımakta ve eksik oldukları noktalarda kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Başka Çocuklarla Oynama ihtiyacı: Çocuklar arkadaş ortamları içerisinde ilişkileri her zaman olumlu bir gelişim içerisindedir. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri fiziksel yatkınlık gerektiren aktiviteler çocukların birbirleri ile olan iletişimlerinin gelişiminde etkili rol oynamaktadır (Nebioğlu, 2006: 442).

2.6. Ders Olarak Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi dersi ve spor; bireyin sağlığı, kişiliğin oluşumu, ruhsal doyumun artışı, milli yönden güçlü ve ortak bir paydada buluşan duygu ve davranışları olumlu açıdan geliştiren ve doğrudan etkileyen eğitim aktiviteleridir (Aras, 2013: 4). Beden eğitimi dersleri, eğitim içerisinde performans sarf ederek bireyin fiziksel gelişimine katkı da bulunurken, öte yandan bilişsel, sosyal ve duyuşsal alanda da değişim ve gelişimler sağlanmaktadır. Ders hedefleri açısından bireyin gelişimini ele aldığımızda, gelişim yalnızca bedensel ya da fiziksel değil bilişsel, duyuşsal ve sosyal bakımdan bir bütün olarak değerlendirilmelidir

Beden ve vücut kondisyonu çocukların fiziksel ve davranışsal gelişimleri açısından katkıları dikkate alındığında beden eğitimi dersleri ilk ve orta dereceli okullarda ilk sınıflardan itibaren düzenli bir şekilde uygulamak ve gelişim sağlamak eğitimin devamlılığını ve bütünlüğünü sağlamak açısından oldukça önemlidir (Ünlü ve Aydos, 2007: 72).

Beden eğitimi derslerinde fiziksel, bilişsel ve duyuşsal dallara ait terimlerin yetenek ve spor yoluyla öğretilmesinde öğretim metotlarının önemli bir rol aldığı bilinmektedir. Bu durumda eğitim döneminin başındakilere ve gençlere yaşadığımız dönemin eğitim algısının yerleştirilmesi öğretim metotları ile belirlenmektedir (Ünlü ve Aydos, 2007: 73).

Bir bütün olarak eğitim, bireyi ve toplumu beden eğitimi ve spor araç olarak kullanırken amaç olarak da yapılmaktadır. Ruh ve beden sağlığı direk olarak beden eğitimi ve spordan etkilenmektedir. Zihinsel anlamda daha zinde, dinamik, disiplinli ve bilinçli olmamıza katkı sağlar. Bedensel olarak güçlü, kuvvetli, verimli, becerikli, yaratıcı ve üretken olmamıza destek olur. Toplumsal ve sosyal bakımdan kurallara ve düzene uyum sağlayan, toplumun her bireyine saygı duyan, güzeli tebrik ederek başarısızlığa karşı araştırmacı olan daha bilinçli bir toplumsal yapı oluşmasına katkı sağlar (Harmandar, 2004: 90).

2.6.1. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Genel Amaçları

Eğitimin en önemli parçalarından biri olan beden eğitimi ve sporun esas amacı, çocukların fiziksel aktiviteler aracılığıyla eğitimini sağlayarak her öğrencinin hareket düzeyini maksimuma çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte çocukların fiziksel, zihinsel sosyal ve duyuşsal bakımdan gelişimlerini de en üst düzeye çıkarılmasına katkı sağlamaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitiminin Temel Amaçları, Atatürk ilkeleri ve inkılapları, Anayasa, göz önünde bulundurulduğunda; öğrencilerin gelişimleri de dikkate alınarak, onların kişisel ve toplumsal açıdan sağlıklı, mutlu, iyi, ahlâklı ve dengeli bir karakter sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmeleri genel amaçtır (Başer, 2009: 16).

Ders olarak beden eğitimi ve sporun genel amaçları Milli Eğitim Temel Kanununda şöyle belirlenmiştir;

- Atatürk ve diğer düşünürlerin beden eğitimi ve spora ilişkin fikirlerini ortaya koyabilme,
- Tüm organ ve çalışma sistemlerini en sağlıklı şekilde güçlendirebilme ve geliştirebilme,
- Nöron (sinir), musculus (kas) ve orticular (eklem) koordinasyonunu sağlayabilme,
- Düzgün duruş alışkanlığı edinebilme,
- Beden eğitimi ve spora dair temel unsurları, yetenek ve alışkanlıklar edinebilme.
- Müzik ve ritim beraberinde aktivite yapabilme,
- Halk oyunlarını geliştirme edinme ve bunları uygulamaya istekli olabilme,
- Milli bayramların önemini bilincinde olma, törenlere katılmaya istekli olabilme,
- Beden eğitimi ve sporun bireyin sağlığı için faydalarının farkında olup boş zamanlarında spor aktivitelerini değerlendirmeye istekli olabilme,
- Genel sağlık kuralları ve ilk yardıma ilişkin bilgi yetenek ve alışkanlıklar edinebilme,
- Doğayı sevme, güneş ve temiz havadan olabildiğince yararlanabilme,
- Ortak çıkarlar için çalışma ve grup olarak hareket edebilme,
- Sorumluluk ve görev alabilme, liderlik yapabilme,
- Özgüven kazanma, doğru ve hızlı karar verebilme,
- Demokratik yapının bir gereği olan davranış ve alışkanlıklar edinebilme,
- Kamu kaynaklarını verimli kullanabilme ve koruyabilme,
- Spor gereçleri ve tesislerle ilgili bilgi sahibi olma, gereği gibi kullanabilme,
- Dostça yarışma, kazananı tebrik etme, mağlubiyeti kabullenme, haksızlığın karşısında olabilme (Çoban ve Ünveren, 2007: 3: Açak, 2006: 2).

2.6.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Genel Amaçları

Çocukların aktif, dinamik bir yapıya sahip olması onların koşması, tırmanması, zıplaması ve atlamasına uygun ortamlar sunulmasını gerekli kılar. Bedensel gelişim ve hareket gelişimi paralel ilerler. Çocuğun hareket kabiliyetini kazanması; çevresini tanımaya, kendi başına hareket etmesine ve kendi kendini ifade edebilmesine olanak sağlar. Bu hareket gelişimi, çocuğun sosyalleşmesini kolaylaştırır. Çocuğun kendi iradesiyle gerçekleştirdiği aktivitelerin tümüne, oyun adı verilir. Oyun çocuğun en doğal ve yaratıcılığını geliştirebileceği ortam olmanın yanında, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi içinde gereklidir (Harmandar, 2004: 92). Bu noktada beden eğitimi ve spor dersi içerisinde yer alan oyun etkinlikleri beden eğitimi ve sporun özel amaçlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor derslerinde gerçekleşen oyun etkinliklerinin faydaları şu şekildedir;

- Oyun sayesinde çocuklar; gücü elde etmeyi, başarı ve yenilgiyi öğrenirken, bedensel ve zihinsel açıdan olduğu kadar, heyecanlarını disipline etmeyi de öğrenirler.
- Çocuk oynadığı oyunlarla vücudunu çalıştırıp, adale gelişimini sağlamak için çeşitli şekillerde adalelerini kullanır ve bu gelişimler sayesinde kendine olan güveni artar.
- Zekâsını geliştirir, konsantre olabilmeyi, hedefe odaklanmayı, oyun sırasında ortaya çıkan sorunları görebilmeyi ve bu durumlara çözüm getirebilmeyi öğrenir.
- Karar verme yetisine katkı sağlar.
- Çocuk oyun esnasında serbest olma, kendini idare etme ve çevresiyle olumlu ilişkiler kurma ihtiyacını giderir.
- Oyunlar sayesinde, çocuk kendi gücünü keşfetmekte, daha kolay atılım sağlamakta, ebeveynlerinin kontrolünden kurtulup yaşlılarıyla belirlediği sınırlar çerçevesinde yarışmakta ve kaybetse dahi bunu bir sporcu gibi istemese dahi katlanmaktadır.
- Çocuğun toplumsallaşması aşamasında oyun ve sporun katkısı önemlidir. Bu tür aktiviteler aracılığı ile çocuk iş paylaşımını, birlikte çalışmayı, grup içerisinde uyumu, başkaları ile başa çıkabilmeyi, liderliği ve izlemeyi, kıyaslama yaparak kendi yeteneklerini değerlendirmeyi öğrenir.
- Okul öncesi dönemde, oyun aracılığı ile çocuklara bilgi ve yetenekler daha kolay öğretilir.
- Çocuğun oyun oynarken yüklendiği rol, seçtiği oyun kişiliği ile ilgili ipuçlarını ortaya koymaktadır.
- Çocuk oyun sayesinde üzüntülerini, korku ve kaygılarını, problemlerini ifade eder. Endişelerinden kurtulur ve rahatlar (Harmandar, 2004: 92-93).

2.6.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Beden eğitimi ve spor derslerinin çocuklar üzerinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve biyolojik açıdan birçok katkısı olduğu bilinmektedir. Bede Eğitimi ve spor derslerinin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

2.6.3.1. Fiziksel ve Anatomik Etkiler

Fizik; kişinin, sürat, elastikiyet, güç, iş enerjisi, yetenek gibi fonksiyonları kapsar. Fizik canlının iş yapabilme yetisidir. Anatomi, canlıların organ yapısını inceleyen bir alandır. İskelet, kemik, eklem ve tendon yapısını oluşturur. Bedenin boyut ve hacim olarak gelişmişlik ölçüsüdür. Kas ve yapı gelişimini artıran, en önemli etken bedensel etkinliklerdir. Bireyin hareket oluşumunda en önemli rol kaslarda iken en pasif rolü de kemikler gerçekleştirir. Kas gelişimi ve güçlenmesi egzersizlerle mümkündür. Aktif bir şekilde kas gelişimi yapan ve yapmayan birey arasındaki fark ölçüm aletlerinin yanında çıplak gözle de ayırt edilebilir. Bedensel faaliyetler bireyde bir takım etkilere neden olur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- Gelişmiş kas, iskelet, tendon ve eklem oluşumuna katkı sağlar.

- Fiziksel ve anatomik kondisyon ve performans hali kazandırır (Açak, 2006: 4).

2.6.3.2. Fiziksel ve Anatomik Etkiler

Fiziksel etkinliklerin insan anatomisini oluşturan iç organlara yaptığı pozitif etki beden eğitimi ve sporun en önemli dalı olan egzersiz fiziolojisinde detaylı olarak incelenmektedir. Spor fizyologlarının etkin ve etkin olmayan bireyler üzerinde yapmış olduğu bilimsel araştırmalara göre bu ayrım açıkça bellidir. Beden eğitimi ve sporun biyolojik katkıları şu şekildedir;

- Hayatımızın yükünü taşıyan kasların gelişimini fonksiyonlarını daha rahat ve yapmasını sağlar. Kasların işlevsel gelişimini artırır.
- Kalbin anatomik yapısına ve kan dolaşımına büyük katkıları vardır. Kalp atışı sayımlarına göre; sporcularda kalp atışı 40-60 arasında iken normal insanlarda 72-85 arasında değişmektedir. Burada ki temel neden sporcuların yapı olarak büyük kalbe ve kuvvetli kas yapılarına sahip olmalarıdır. Bu sonuçlar gösteriyor ki spor ve egzersiz boş zaman aktivitesi değil, sağlıklı yaşam için zorunlu bir süreçtir. Düzenli nabız ve oksijen borçlanmasında spor yapmayan bireyler her zaman dezavantajlıdır.
- Solunum sistemi ve bununla ilgili sorunlarda spor aktiviteleri yapanlar daha avantajlıdır.
- Bedensel dayanıklılığa katkı sağlayan en önemli unsur antrenmanlarken bir diğer unsurda genetik yapıdır. Antrenman direnci artırırken, yorgunluk toleransını azaltır.
- Hız ve çabukluğun gelişmesine destek olurken, iş yapma potansiyelini ve enerji maliyetini de azaltır.
- Fiziki ve yapısal açıdan hareket ve esnekliği artırırken, günlük hayatta ihtiyaçlarımızı gidermek açısından zorluklara karşı dirençli olmamızı sağlar. Fiziksel ve yapısal zorlukları minimuma indirir.
- Nöron ve nöromüsküler yapının hızlı uyarılmasına ve düzenlenmesine katkı sağlar. Refleksleri kuvvetlendirir.
- Bireyin cinsel hayatına ve hormonal sistemine pozitif katkı sağlar (Açak, 2006: 4-5).

2.6.3.3.Sosyolojik Etkileri

Sosyoloji, insan topluluklarını ve özelliklerini ve kurumlar içerisinde ki işlevlerini inceleyen bir bilim alanıdır. Bireyin spora aktif ya da pasif olarak katılması hem katılımcı kitleye hem de aktivitelerin gerçekleştiği sosyal yapıya önemli katkı sağlar. Spora bireysel olarak aktif katılım bireyin ön planda olmasına olanak sağlar. Toplumsal düzen içerisinde kişiliğini kazanır. Sosyal çevreyi tanıma düzey, sosyal hareketliliği ortaya koyar. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri bireyin sosyalleşmesini aşağıdaki biçimlerde sağlamaktadır;

- Bireyler spora aktif olarak katılması ile ön plandadır. Yaşam tarzında ve gelir seviyesinde herhangi bir değişiklik meydana gelmeden oluşan çevre yatay hareketliliğe örnektir. Okul takımında müsabakalara katılan öğrenci yatay hareketliliğin örneklerindedir.
- Spor aracılığı ile gelir seviyesinde ya da sahip olduğu statü de meydana gelen değişiklik dikey hareketliliğe örnektir. Bir sporcunun profesyonel antrenör olması.
- Spora devam eden birey transferlik sürecinde farklı bir coğrafi bölgeye geçiyorsa coğrafi hareketlilik ortaya çıkar.
- Var olan statüsünün yanında yaşam stilinde bir değişiklik meydana gelmeden başka bir sportif görev alıyorsa tamamlayıcı statü kazanmış olur. Kulüp ya da federasyon başkanı olması gibi.
- Beden eğitimi, spor ve oyun bireyin ve toplumun ruh ve beden sağlığına katkı sağlayarak iradesini güçlendirerek, grup çalışmalarında dayanışmayı öğrenerek sosyalleşmeyi sağlar (Açık, 2006: 5).

Okul, sosyalleşmenin meydana geldiği önemli kurumlardandır. Beden eğitimi ve spor dersi ise öğrencilere hem hareket etme kabiliyetini kazandırırken sosyal çevre edinmesine de zemin oluşturmaktadır. Sosyolojik açıdan incelendiğinde beden eğitimi ve spor derslerinin kişilik oluşumuna katkısı da yadsınamaz bir gerçektir. Demokratik ortam da yapılan beden eğitimi ve spor dersleri öğrencilerin demokratik değerler kazanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca demokratik bu eğitim süreci öğrencilerin sosyal sorumluluk becerilerine de katkı sağlamaktadır (Nebioğlu, 2006: 443).

Beden eğitimi ve spor aktivitelerine katılan bireylerde irade gücü gelişirken, özgüven düzeyleri artmakta kişilik yapıları şekillenmektedir. Gruplar halinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılım bireyleri sosyal açıdan geliştirmektedir. Bireyler arası ilişkiler, dayanışma ve toplumsal statüler bedene eğitimi ve spor etkinliklerine gruplar halinde katılım durumunda gelişmektedir (Bal, 2010: 42).

Spor faaliyetleri fiziksel ve ruhsal sağlığın gelişimi açısından pozitif yönlü bir etki yaparken bununla birlikte sorumluluk duygusu, işbirliği gibi sosyalleşme araçlarını da geliştirmektedir. Spor etkinliklerinin sosyalleşme aracı haline gelmesinde psiko-sosyal gelişimi destekleyen etmenler yer almaktadır. Sportif faaliyetlere katılan bireylerde manevi yalnızlıktan kurtulma, monotonluğun getirdiği olumsuz durumları minimuma indirmektedir. Bu nedenle spor insan yaşamında önemli bir sosyalleşme aracıdır (Küçük ve Koç, 2004: 1).

2.6.3.4.Psikolojik ve Zihinsel Açıdan Etkileri

İlkokul öğretmeni olarak derse ilk girdiğinizde tüm sınıfı aynı seviyede görürsünüz. Zamanla matematik dersinde karşılaştırma yapma özelliğini, okuma etkinliğinde kekeme, müzik derslerinde ses yeteneği görürsünüz. Beden eğitimi dersiyle birlikte fiziksel becerileri keşfedebileceğiniz gibi çocuğun bilinçaltına yerleşmiş bir takım dürtü davranış gibi psikolojik etmenlerin ortaya çıkmasını sağlar. Yardımlaşma, kıskançlık, işbirliği, bencillik, kin, hırs, azim rekabet ve mücadele gibi kişilik özelliklerini de tanımış oluruz. Öğretmen, oyun aracılığı ile öğrencilerinin daha yakından tanıma fırsatını yakalar (Açak, 2006: 7). Beden eğitimi ve spor derslerinin psikolojik ve zihinsel açıdan diğer etkileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Fiziksel etkinlikler bireyin ortaya çıkarılmamış zeka kabiliyetini hayata geçiren önemli bir etkidir.
- Beden eğitimi ve oyun sayesinde birey gündelik yaşamda ki stres ve sıkıntılardan uzaklaşabilir ve psikolojik rahatlama sağlayabilir.
- Özgüveni, psikolojik dayanıklılığı, hızlı alınan kararlara karşı verilen hızlı çözüm önerileri ve problemden kurtulma yollarını sağlar.
- Kişiliğin yapısının gelişimine destek olur. Cesaret, çeviklik, başarabilme düşüncesi kazandırır (Açak, 2006: 7).

2.6.3.5.Pedagojik Açıdan Etkileri

Bedensel aktiviteler sık sık yapılan antrenmanlar bedensel yolla öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Avrupa ülkelerinde ilkokullarda öğretim ve dinlenme teorileri göz önüne alındığında altı saat beden eğitimi dersi yapılmaktadır. Çocuğun gelişmesinde öğretici oyun, taklit ve fiziksel aktivitenin önemi büyüktür. Oyun sayesinde çocuk keyif alarak ve sıkılmadan öğrenmektedir. Amerika'da yapılan çalışmalarda düzenli sportif faaliyetlere ve oyuna katılan çocukların derslerindeki başarı oranı yükselmiştir. Eğitim ve öğretimde beden eğitimi önemli bir paya sahiptir. Bu hususta Frobel'in "bireyin eğitimi ve yetiştirilmesine dikkatle seçilmiş bir oyun aracılığıyla başlanmalıdır" fikri de bunun en önemli ispatıdır. Birey bu etkinliklerle fiziksel aktiviteleri gerçekleştirmiş ve bu sayede bazı becerilerde kazanmaktadır (Açak, 2006: 7).

2.7.Sportmenlik (Fair Play) Kavramı

Fair play kavramı ilk olarak 18.yüzyılda hayatımıza girmiş oldukça sık kullanılan bir terimdir (Yıldırın, 2004: 3). İlk kullanımı ise İngiliz kolejlerinde karşımıza çıkmaktadır. Birbirine çok yakın üç anlamı vardır. İlk başlarda “iyi oyun” anlamına karşılık gelirken, zamanla “iyi oyun sergileyecek ruh hali ve sporcuya yakışan davranış şekli” olarak değerlendirildi. En son olarak “iyi oyun çıkarabilmek için, oyuncuların tümünün yerine getirmek zorunda oldukları davranış şekilleri bütünü” olarak ifade edilir (www.sporbilim.com). Türkçe anlam olarak fair play “dürüst oyun” anlamına gelse de yüklenen anlam “sportif erdem”dir. Erdem kelimesi kavram olarak ahlaki üstünlük anlamı taşımaktadır (Şebin ve diğerleri, 2007: 2). Fair play kavramı Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’ne göre; dürüst oyun, dürüst davranış anlamına gelse de gerçekte etik üstü davranış anlamı taşımaktadır. Etik davranış demek her anlamda dürüst ve saygıyla uygulama anlamına gelmektedir. Fair play ise bu anlamların yanı sıra kişisel çıkarlarını ve hırslarını bastırarak üstün insan ruhunu açığa çıkarmaktır (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

Keating’e (2007) göre sportmenlik, cesaret, sabır, otokontrol, samimiyet, özgüven, başkalarına karşı saygı, kibarlık, iyilik, erdemlik, cömertlik, asillik, gibi özellikleri içinde barındırır. Uluslararası Sportmenlik Birliği 1926 yılında çocuk oyunlarından uluslararası maçlara kadar tüm bakış açılarıyla sportmenlik ilkelerini geliştirmek için sekiz farklı prensip geliştirmiştir. Bunlar şu şekildedir;

- Kurallara uyun
- Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın
- Kendinizi zinde tutun
- Öfke kontrolünüzü sağlayın
- Oyunda şiddetten uzak durun
- Galibiyetinizle övünmeyin
- Mağlubiyette yıkılmayın
- Sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun (Aktaran: Koç, 2013: 97).

Fair play kavramı spora indirildiği zaman; dürüstçe oynanan oyun, oyun kurallarına uyum, rakibe saygı, haksız avantajdan uzak durma, rakibin haksız dezavantajlarından faydalanmama, rekabetten haz duyma, rekabetten sayı aldığında değil sayı kaybettiğinde de takdir etmeyi bilme anlamlarına gelmektedir. Fair play kavramı yalnızca hakem ve sporcuyu ya da rakibi ilgilendiren bir iletişim şekli değil, izleyiciden masöre, sporcudan antrenöre kadar katılan herkesi doğrudan ilgilendiren bir anlayıştır. Fair play kavramı karşılaşmalarda takımı desteklerken karşı tarafa hakaret etme hakkını haklı kılmaz (Pehlivan, 2004: 49).

2.7.1.Spor da Fair Play

Sportif aktivitelerde fair play, kural bilincine bağı kalmayıp, sporun kültürel, sosyal ve ahlaki değerlerini de açıklayan bir terimdir. Kelimenin kullanımı ilkelere bağıllık, idareye ve hükümlerine saygı göstermek, yarışmacılara saygı göstermek olarak belirtilmiştir. Ayrıca fair play; oyunda ilkeli olmak, her türlü oyun sonucuna rağmen ılımlı bir tutum göstermekle bağılantılı olarak kullanılmaktadır. Fair play terimi yalnızca hakem-sporcu veya iki sporcuyu ilgilendiren bir iletişim şekli değildir. Fair play sportif alanlarda izleyiciden masöre, sporcudan antrenöre, yöneticiden hakeme kadar sportif faaliyetlere katılan tüm bireyleri doğrudan ilişkilendiren yeni bir zihniyettir. “Takımınızı destekleyebilirsiniz ancak bu size karşı takıma hakaret etme hakkını vermez” düşüncesi kabul edilir.(Tel, 2014: 696-697). Konter’in (2006) düşüncesine göre, rakibe saygı duyma, değer verme ve kurallara uyma sporda önemli olan etkenlerden biridir. Buna istinaden sporun önemli süreçlerinden biri de ilkelerin uygulanması ve bunlara uyulmasıdır. Spor kurallarına uyulmadığında veya dışına çıkıldığında spordan değil de kargaşa ya da anarşiden sporun etik olmayan tutumlarla anılmaması gerekir. Çünkü bu tutumlar, sportmenlik teriminin temeline ters düşmektedir (Aktaran: Hacıcaferoğlu ve diğerleri, 2015: 559).

Yıldırım’a(2004:5) göre ise fair play hakkında sporcuların oyun esnasında, zorlaşan şartlar altında dahi ilkeleri sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak biat etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız fırsatları kabullenmemeleri, diğer takımın haksız dezavantajlarından fayda sağlamamaları, diğer takımı düşman değil, aksine yarışmanın gerçekleşmesini sağlayan, aynı haklara sahip kişi ve eş olarak kabul etmelerini; değer vermelerini ve gayretlerinde kendini göstermektedir.

Fair play; kurallara uyum sağlamanın dışında belli bir davranış ve fikir yapısının benimsenmesini ifade etmekte olup, rakibine bilinçli ve kasıtlı olarak fizyolojik ve psikolojik zarara sebep olabilecek her türlü faaliyetten uzak durma, hırslarına yenik düşmeden centilmence mücadele etme, rakibin haklarını gözetme şeklindedir. Spordaki asıl hedef centilmence asıl davranışları ortaya koymaktır. Spor; kazanmak için hiçbir kuralı dikkate almadan, ahlaki ve insani değerleri göz ardı ederek mücadele etme şekli değildir. Bunun aksine saygı, sevgi, dostluk, kardeşlik gibi ahlaki ve insani değerler etrafında karşılaşmayı gerçekleştirmektir. Spor mücadelesi başkalarına zarar vermeme, saygı duyma, adaletli ve şefkatli olma gibi ahlak kuralları etrafında gerçekleşir. Hoşgörü çerçevesinde olmayan spor karşılaşması ahlaki olmadığı için centilmenliğe de ters düşmektedir (Tanrıverdi, 2012: 1081).

Fair play kavramı son 30 yıldır ülkemizin gündeminde yer almaktadır. Fair play spor kavramı içerisinde değerlendirilen bir kavram olmanın yanında yaşamın tüm aşamalarında karşılıklı olarak haklara saygıyı, adaletli ve dürüst olmayı simgeleyen ve uygulanması gereken temel ahlaki unsurlardır. Fair play kavramının öğretimi aile içerisinde başlayarak okullarda ve sonraki aşamada kendisini gösteren önemli bir disiplindir. Fair play yalnızca sportif faaliyetleri düzenleyen bir kavram değil, ayrıca bir kültür olayı, yaşam şekli olarak ele alınmalıdır. Fair play tüm spor dallarının üzerinde bir fikir anlayışıdır. Türk toplumunda “insanı kâmil” dedikleri duygu ve davranışlardır (Tel, 2014: 694).

Fair-play algısı antrenmanlarla, antrenör eğitimleriyle, genel eğitim sistemi içinde, spor ortamında, yönetici eğitimi gibi ortamlarında kazandırılabilir. Fair play anlayışı doğuştan değil sonradan eğitimle kazanılan bireysel ve toplumsal gelişim için önemlidir. Küçük yaştaki bireylerin hoşgörülü, erdemli, ahlaklı ve saygılı davranışlarını pozitif anlamda geliştiren fair play algısının eğitim yoluyla kazandırılması toplumsal açıdan özellikle gençlerin kişilik gelişimleri adına dikkat çeken bir konudur (Kaya, 2011: 5).

Sporcu açısından fair play kavramını değerlendirdiğimizde; sporcunun rakibiyle eşit şartlar altında olmayı istemesi, rakibinin negatif durumundan yararlanmayı reddetmesi, yazılı bir takım kuralları rakibine avantaj sağlaması, bu kurallardan tek taraflı olarak faydalanmaya kalkışmaması demektir. Sporcu kendi faydasına olmasa bile hakemlere doğru karar almaları noktasında yardımcı olmalıdır. Galibiyet ve ödül sporcu için öncelikli amaç olmamalıdır, azimli ve kararlı bir biçimde yazılı kuralların yanında yazılı olmayan kurallara uyum gösterilmelidir. Takımı meydana getiren sporcular hem kendilerine karşı hem de tüm takıma karşı sorumludurlar. Dolayısı ile her sporcu takımında yer alan diğer sporculara destek olmalı, cesaretlendirmelidir. Takım içerisinde tüm sporcular birbirlerini ölçmeli ve bir hakem gibi değerlendirmelidir. Bu sebeple takım kaptanları özellikle fair play konusunda yetenekli, bilinçli, istekli sporculardan seçilmelidir (Pehlivan, 2004: 51).

2.7.2. Fair Play'in Tarihçesi

Fair Play kavramının kökenini 15. Yüzyıla kadar götürmek mümkündür. Karşılaşmalarda şövalyelerin centilmenlik dışı hareketlerine yönelik olarak Foul Play kavramı dikkati çekmektedir. Fair play kavramı ise bunun tam tersidir. William Shakespeare'in 16. yüzyıl eserlerinde fair play kavramı karşımıza çıkmaktadır. Spor kapsamına 18. yüzyılda İngiltere'de giren fair play kavramı iyi oyun anlamına karşılık gelmektedir. 20. yüzyıl sonlarına geldiğimizde ise toplumsal eğitimde bir slogan niteliği taşıyan fair play kavramını kullanan kurum ve kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Dünya da ilk fair play organizasyonuna ait atılım 1963'te Gating (Almanya) da UNESCO Gençlik Enstitüsü'nün düzenlediği bir seminerde gerçekleşmiştir. Şovenizm ve sporda şiddet seminer içerisinde tartışma konusu olmuştur. Uluslararası Spor ve Beden Eğitimi Kuruluşu ve Dünya Spor Yazarları Derneği temsilcileri seminerde yer almıştır. UNESCO, ICSPE ve AIPS kuruluşlarını temsil eden gruplar 17 Eylül 1963 tarihinde Paris'te toplanarak, Sporda Modern Olimpiyatların kurucusu Pierre Coubertin adına bir ödül vermişlerdir. Aralık ayında bir büro kurularak 29 Mayıs 1973'te organizasyon CIFP yani Uluslararası Fair Play Konseyi adı altında birleşti. 20 Ekim 1987'de Lozan'da gerçekleştirilen toplantıda Uluslararası Olimpiyat Komitesi CIFP'yi de kuruluşları içine aldı (www.sporbilim.com).

Milli Olimpiyat Komitesi 1991 yılında, Prag'da bir Fair Play toplantısı düzenledi. Bu toplantıya TMOK'dan Erdoğan Arıpınar ve Türkay Peker'de davetliydi. Toplantı sonrasında Arıpınar ve Peker Türkiye'de Fair Play için bir yol izlenmesine karar vererek, bir çalışma programı ve ödül hazırladılar. 20 Temmuz 1993'de Fair Play'e büyük destek veren Sinan Erdem'in başkanlığındaki TMOK yönetim kurulu bu statüyü onayladı ve Türkiye Fair Play Komisyonu kurulmuş oldu. Erdoğan Arıpınar komisyon başkanlığına getirilirken, Türkay Peker de asbaşkan oldu. Mayıs 1994'de Türkiye'nin ilk Fair Play kitabı Türkay Peker tarafından (Türkçe, İngilizce ve Fransızca olarak) çıkartıldı. Bu dönemde Avrupalı ülkelerde bir fair play kuruluşu için hazırlık yapıyorlardı. 23 Ekim 1993'de Hollanda'nın Naarden kentinde Avrupa Fair Play Temsilcileri bir araya geldiler. Bu toplantıda Türkiye'yi Erdoğan Arıpınar ve TMOK yönetim kurulu üyesi Cevdet Bereket temsil ettiler. Toplantı sonrasında Avrupa Fair Play Birliği'nin kurulmasına karar verildi ve 1994'ün Mayıs ayında İsviçre'nin Zürih kentinde FIFA Building Salonu'nda kurucular toplandı. Türkiye'yi temsilen Erdoğan Arıpınar ve Türkay Peker vardı. Kurucular Meclisi olarak görev yapan ülke temsilcileri EFPM (European Fair Play Movement) Avrupa Fair Play Birliği'nin statüsünü imzaladılar ve ilk yönetim kurulunu seçtiler. Kurulda EFPM'nin ikinci başkanlıklarına, Prof. Dr. Manfred Lammer (Almanya) ve Erdoğan Arıpınar (Türkiye) seçildi. EFPM'nin 1995'de yapılacak ilk kongre ve semineri için aday olan Hırvatistan'ın Zagreb kentine karşı oy çokluğu ile ev sahipliğini İstanbul aldı ve EFPM nin 1. kongre ve semineri 1995 yılında İstanbul'da oldukça başarılı bir şekilde organize edildi (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

1995'ten sonra Türkiye EFPM yönetim kuruluna defalarca ev sahipliği yaptı. Fair Play komisyonu 1982'den bu yana verdiği davranış, kariyer, iletişim dallarında ödülleri spor alanında veriyordu. 1999'dan itibaren "Fair Play toplumun bir yaşam şeklidir" anlayışı ile ödülleri sportif ve toplumsal olarak iki grupta topladı. Böylelikle Türkiye genelinde Fair Play'e uygun davranışları da ödüllendirmeye başladı. EFPM'nin yayın organı Play Fair Magazin'i ve web sitesi olan www.FairPlayeur.com adresli sitenin genel yayın müdürlüğünü TMOK başkan yardımcısı, Fair Play Konseyi başkanı Erdoğan Arıpınar yapmakta olup her iki yayın organı da Türkiye'de hazırlanmaktadır (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

2.7.3. Sporda Fair Play'in Geliştirilmesine Yönelik Uygulamalar

Fair play kavramı sporda olimpiyatların başlamasıyla birlikte spora katkısı büyük ve vazgeçilmez bir ilke olmuştur. Önemi ise olimpizm ruhu içerisinde ifade edilmeye başladıktan sonra incelemelerde görmekteyiz. İnsan onuruna, insan haklarına aykırı davranışları engellemek adına Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve Ulusal Komiteler spor müsabakalarında ve ortamlarında fair play ruhunu öne çıkarmaktadır (Pehlivan, 2004: 50). Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ise Türkiye'deki fair play ruhuna uygun hareketleri ödüllendirip, basın aracılığıyla duyurarak insanları fair play ruhuna özendirilmektedir (Şebin ve diğerleri, 2007: 3).

Milli Eğitim Kurumları'nın düzenlemiş olduğu spor etkinliklerinde de öğrencilere centilmenlik ruhu aşılması yer almaktadır. 2003 yılından itibaren gelişim gösteren öğretim programlarına yansıtılmış 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılının ilk haftasında ise bakanlığın bütün eğitim kurumlarına gönderdiği genelgede değerler eğitimi doğrultusunda etkinlik yapılması istenmektedir. Değerler eğitimi içeriğinde, bir spor karşılaşmasında oyuncuların ve izleyicilerin sportmence tutumlarının ön plana çıkarılması da yer almaktadır (Kuter ve Kuter, 2012: 77).

TMOK, ülkemizde Fair Play anlayışını yaygınlaştırmak için her yıl Fair Play ödülleri sahiplerine vererek Fair Play algısını ülkemizde yaşam tarzı olarak benimsetmeye çalışmaktadır. Yine Fair Play karikatür yarışmasıyla gençleri sanat ve spor yönlendirilerek Fair Play algısı aşılarmaya çalışılmaktadır. Fair Play ödülleri her yıl mayıs ayında TMOK tarafından olimpiyat evinde gerçekleştirilen törenle sahiplerine kavuşmaktadır. TMOK Fair Play Komisyon'unca yıl içinde yapılan taramalar sürecinde Mart – Nisan aylarına kadar devam etmekte, Nisan ayında Büyük Jüri tarafından verilen, "Sportif Davranış", "Sportif Kariyer" ve "Sportif Tanıtım" dallarında ödül kazananları belirlenmektedir. "Büyük Ödül", "Şeref Diploması" ve "Kutlama Mektubu" olarak dağıtılan ödüller, önceki yıllarda "Toplumsal ve Sportif" kategorilerinde belirlenmekteyken günümüzde yalnızca "Sportif" kategoride verilmektedir. Türkiye Fair Play Ödülü'nü kazanan birçok isim, sergiledikleri davranışlar, yaptıkları çalışmalar ve verdikleri hizmetlerle Dünya Fair Play Konseyi ve Avrupa Fair Play Birliği tarafından da 1983 yılından bu yana Dünya ve Avrupa ödülleri ile onurlandırılmışlardır (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

2.7.4. Sportmenlik Dışı Davranışlara Neden Olan Faktörler

Sportmenlik dışında gösterilen tavır, herhangi bir oyunla ilgili spor ilkelerinin ihlalini de içermekle beraber, çok fazla ve kasten şiddet içeren fiziki davranışlar veya rakibi küçük düşürmeye, aldatmaya veya kandırmaya yönelik bütün davranış ve tutumları ifade eder. Bu tutumlar spor ilkeleri içerisinde faul, çıkarma veya penaltı ile cezalandırılabilirdiği gibi aynı şekilde adli bir olaya da konu olabilir (tr.wikipedia.org). Spor faaliyetlerine sportmenlik yerine ekonomik ve siyasi amaçların hâkim olması, bireylerin güç ve nüfuz sahibi olabilmek için spora ilgi duymasına zemin hazırlamıştır. Bu sayede sportif erdem değerini kaybetmiş dolayısıyla spor alanlarında ahlaki değerden yoksun bir durum yaşanmasına sebep olmuştur. Sporcudan antrenöre, kulüp başkanından yöneticilere kadar sporun temel amacı para ve şöhret kazanmak olmuş ve bu anlamda her yol mübah kabul edilmiştir. Bu durum söz konusu bireyleri daha hırslı hale getirmiş, dokunulmaz olduklarını düşünerek başkalarına karşı saldırıya geçmelerine neden olmuştur. Bu nokta da medya desteğini de arkasına alan sporcu ve spor adamları saha içinde ve dışında ahlaktan yoksun bir takım söylemleri gerçekleştirdiğine şahit olmaktayız. Bazı sporcuların eleştiriye açık olmaması; eleştiriye tabi tutanları, medyayı, rakip sporcuları, hatta kendi takım arkadaşlarını dahi tehdit etmekte, onlara sözlü ve fiili saldırıda bulduklarını medya aracılığıyla görmekteyiz. Gençlere model olan bu bireylerin sergiledikleri bu davranışlar, gençler üzerinde olumsuz problemlere yol açmakta ve toplum içerisinde huzursuzluğa sebep olmaktadır. Toplumun büyük kesiminde spor üzerine olumsuz bakış açısının yerleşmesine neden olmuştur (Tanrıverdi, 2012: 1082).

2.7.5. Eğitim Ortamında Fair Play Davranışlarının Kazandırılması

Felsefi açıdan fair play terimine uygun tavırlarda bulunma fikrinin kabul edilmesi, programlar ve uygulamaların bu felsefi fikrin altında yapılması ve problemin çözümünde de kolaylık sağlayacaktır. Ders içi ve ders dışı sportif aktiviteler olarak isimlendirdiğimiz okul sporu bu kademe de ön plana çıkartan, etkileyici sonuçları olan bir alan bazında değer taşımaktadır. Çocuk ve genç bireylere sportif ortamda fair play terimini anımsatacak durumun ortaya çıkması erdemli bir toplum oluşturmada okul içi ve okul dışı sporun devamlı denetim altında tutulması gerektiğini zorunlu kılmaktadır. Okul spor faaliyetlerinde güvenlik kuvvetlerinin aktif olması fair play algısına ne kadar gereksinim olduğunun ispatıdır (Pehlivan, 2004: 51).

Eğitim ortamında öğrencilerin fair play davranışlarının şekillenmesinde okul sporlarının büyük bir rolü bulunmaktadır. Pehlivan (2004), okul sporlarının öğrenciler açısından faydalarını aşağıdaki gibi sıralamıştır;

- Çocuk ve gençlerde fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve toplumsal sağlık bilincini ortaya çıkararak bu algıyı kazandırmak,
- Çocuk ve gençlerde birlik ve beraberlik içerisinde hareket etme duygusunu geliştirmek,
- Çocuklarda kural kavramını yerleştirmek, adil, hoşgörülü, yardım severlik olgularını yerleştirmek,

- Çocukları, spor faaliyetlerinin insana topluma ve doğaya olan katkısı noktasında bilinçlendirmek (Pehlivan, 2004: 51).

Vidoni ve Ward'a (2009) göre, fair play adalet ve sosyal ihtiva kavramlarının üzerinde durulduğu bir ortam açısından, Spor Eğitim modelinde sosyal yetenekler oldukça önemlidir. Spor eğitim modeli kapsamında vurgulanan asıl önemli noktalardan biri fair play kavramı, sosyal yeteneklerin sık kullanıldığı durumlarda ortaya çıkar. Alanyazın incelendiğinde, öğretmenlerin sosyal yeteneklere yönelik türlü izlemleri eğitim programına katmaları ve bu izlemlere ders içinde değinmeleri sonucunda sosyal yeteneklerin ilerlediği görülmektedir. Bu durumda, beden eğitimi ve spor dersleri vasıtasıyla öğrencilerin aktif yetenekleri öğrenmeleri ve bu yetenekleri ilerlemesini sağlayabilmektedir (Aktaran: Sezer ve diğerleri, 2015: 43). Kayışoğlu ve diğerleri (2015: 1046) tarafından yapılan araştırmada da okullarda beden eğitimi derslerinin çocuklara sportmenlik davranışlarını öğretmede etkili bir yöntem olduğuna vurgu yapılmıştır.

Koç ve Güllü (2017: 20) bu konu hakkında, sportmenlik tutumlarının sergilenmesinde beden eğitimi derslerindeki pratiklerin yanında öğrencilerin bazı karakter özelliklerinin de yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu tutumların kazandırılmasından önce, sportmenlik tavırlarının, öğrencilerin karakter özelliklerine göre incelenmesi ve bu yöneltide programlar hazırlanması gereksinimi bulunmaktadır.

2.8.Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Hacıcaferoğlu ve diğerleri (2015: 557) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında Malatya ili Battalgazi ilçesinde bulunan ortaokullarda öğrenim görmekte olan 670 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların orta düzeyde olduğu, öğrencilerin ölçekte en fazla "Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim" maddesine katıldıkları, öğrencilerin "Kazanmak için gerekirse hile yaparım" maddesine ise en düşük düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği, Buna karşılık sınıf değişkeninin öğrencilerin sportmenlik davranışlar sergileme düzeyleri üzerinde önemli bir belirleyici olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada baba eğitim düzeyinin öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kayıoğlu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karabük ilinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 295 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin sınıf düzeyi, cinsiyet ve ailenin ekonomik gelir düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık okullarda spor salonu bulunmasının öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerini etkilediği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, okullarında spor salonu bulunan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin okullarında spor salonu bulunmayan öğrencilerden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Esentürk ve diğerleri (2015: 627) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 138 kadın ve 93 erkek olmak üzere 231 lise öğrencisi dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin yaş, aile gelir düzeyi, ilgilenilen spor dalı ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin ebeveyn eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Efe (2006) tarafından yapılan araştırmada okullararası yarışmalara katılan öğrencilerin fair play davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencisi olan, yaş ortalamaları 10-16 aralığında bulunan 187 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin sporda fair play davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin sporda fair play davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyet, öğretim kademesi ve ilgilenilen spor dalı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanında yaş değişkeninin öğrencilerin sporda fair play davranışlar sergileme sıklıkları üzerinde anlamlı bir belirleyici olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin sporda centilmen davranışlar sergileme konusundaki bilgi kaynaklarının başında antrenör, aile ve beden eğitimi öğretmenlerinin geldiği bulunmuştur.

Tsai ve Fung (2005: 37) tarafından yapılan araştırmada genç sporcuların sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya lise ğrencisi olan 302 basketbolcu dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonunda sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkene göre ele alındığı zaman erkek öğrenciler lehine, yaş değişkenine göre ele alındığı zaman büyük yaş grubundaki öğrenciler lehine düşük olduğu tespit edilmiştir. Spor dalı değişkenine göre ele alındığı zaman basketbolcuların sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin voleybolculara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu, bunun yanında en yüksek sportmenlik davranış sergileme düzeyine genç basketbolcu kadınların sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada betimsel araştırma modellerinden “Tarama Modeli” kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem seçiminde ise basit tesadüfî örneklem yönteminden yararlanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreninin Antalya'nın Elmalı ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında Antalya ilinin Elmalı ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenci olan 505 öğrenciden meydana gelmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları demografik özelliklerin belirlenmesinde 9 sorudan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ile aşağıdaki bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır;

- Yaş grupları
- Sınıf düzeyleri
- Cinsiyet
- Lisanslı spor yapma durumu
- Spor türü
- Yapılan sporlar
- Televizyonda düzenli spor programı izleme durumu
- Anne eğitim durumu
- Baba eğitim durumu

Katılımcıların beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde Koç (2013) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)” kullanılmıştır. Ölçekte iki alt boyut ve 22 madde yer almaktadır. Söz konusu alt boyutlar; uygunsuz davranışlar sergileme ya da uygunsuz davranışlardan kaçınmadır. Ölçek 5'li likert türünde olup, ölçek maddelerine verilen yanıtlar her zaman (5), çok sık (4), ara sıra (3), nadiren (2) ve

hiçbir zaman (1) şeklinde derecelendirilmektedir (Sezer ve diğerleri, 2015). Geliştirme aşamasında ölçek uzman görüşü alındıktan sonra Türkçe öğretmenleri tarafından imla kurallarına uygun olup olmadığı kontrol edilmiştir. Ölçek, Erzincan ilini merkezindeki ortaokul öğrencilerine uygulanmış olup 225 kız ve 253 erkek olmak üzere toplam 478 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama sonrasında uygulayıcılar tarafından anketler kontrol edilmiş ve hatalı doldurulan 29 anket değerlendirmeye alınmamıştır. Ölçeğin ilk şeklinde 47 madde bulunmaktadır. Yapılan analizler sonucunda herhangi bir faktöre dahil olmayan (faktörlere dahil olma kriterlerinin altında kalan) 25 madde ölçekten çıkarılmış ve yapılan faktör analizi sonucunda 22 madde ve 2 faktörden oluşan ölçek ortaya çıkmıştır. Ölçeğin 22 soruluk şeklinde bulunan maddelerin madde toplam korelasyonları incelenmiş ve korelasyon değerlerinin ,30 ile ,71 arasında olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte bulunan “7, 35, 1, 20, 22, 31, 42, 10, 6, 4 ve 40” maddelerini ölçeğin 1.faktörünü, “5, 29, 21, 25, 44, 26, 30, 27, 12, 24 ve 17” maddeler ise 2.faktörünü oluşturmaktadır. Buna ek olarak 22 maddenin toplamından da ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Ölçek puanlaması yapılırken toplam puanlar üzerinden ya da aritmetik ortalama üzerinden hesaplama yapılabilmektedir. Araştırmacılar, ölçeğin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışını ölçmek için güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğunu ifade etmektedir (Koç, 2013).

3.4.İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 programından yararlanılmıştır. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlar Sergileme Ölçeği puanlarını demografik değişkenlere göre karşılaştırılmadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan Shapiro Wilk analizi sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle ölçek verilerinin demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında non-parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetleri, lisanslı olarak spor yapma durumları, lisanslı olarak yaptıkları spor türleri ve televizyonda düzenli olarak spor programları izleme durumlarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Katılımcıların yaş grupları, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim durumlarına göre ölçek puanlarını karşılaştırmak için ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunması durumunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post hoc test olarak Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Tablo 2.

Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişkenler	Alt değişkenler	f	%
Yaş grupları	14	51	10,1
	15	174	34,5
	16	130	25,7
	17	110	21,8
	18	40	7,9
Sınıf düzeyleri	9	228	45,1
	10	109	21,6
	11	94	18,6
Cinsiyet	12	74	14,7
	Kadın	316	62,6
Lisanslı spor yapma durumu	Erkek	189	37,4
	Evet	113	22,4
Spor türü	Hayır	392	77,6
	Takım	92	81,4
	Bireysel	21	18,6
Yapılan sporlar	Futbol	33	29,2
	Basketbol	8	7,1
	Voleybol	51	45,1
	Atletizm	12	10,6
	Masa tenisi	3	2,7
Televizyonda düzenli spor programı izleme durumu	Güreş	6	5,3
	Evet	150	29,7
Anne eğitim durumu	Hayır	355	70,3
	İlköğretim	446	88,3
	Lise	47	9,3
Baba eğitim durumu	Üniversite	12	2,4
	İlköğretim	374	74,1
	Lise	105	20,8
	Üniversite	26	5,1

Katılımcıların %10,1'i 14 yaş grubunda, %34,5'i 15 yaş grubunda, %25,7'si 16 yaş grubunda, %21,8'i 17 yaş grubunda, %7,9'u ise 18 yaş grubundadır. Araştırmaya katılanların %45,1'i 9.sınıf öğrencisi, %21,6'sı 10.sınıf öğrencisi, %18,6'sı 11.sınıf öğrencisi ve %14,7'si 12.sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %62,6'sı kadın, %37,4'ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %22,4'ü lisanslı olarak spor yaparken, %77,6'sı spor yapmamaktadır. Spor yapanların %81,4'ü takım sporlarıyla uğraşırken, %18,6'sı bireysel sporlarla uğraşmaktadır. Spor yapan katılımcıların en fazla yaptığı spor voleyboldur. Araştırmaya katılanların %29,7'si televizyonda düzenli olarak spor programları izlerken, %70,3'ü düzenli olarak spor programı izlememektedir. Katılımcıların %88,3'ünün annesi ilköğretim mezunu, %9,3'ünün

annesi lise mezunu, %2,4'ünün annesi üniversite mezunudur. Katılımcıların %74,1'inin babası ilköğretim mezunu, %20,8'inin babası lise mezunu, %5,1'inin babası ise üniversite mezunudur.

Tablo 3.

Katılımcıların Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyutlar	N	X	Ss
Uygun davranışlar sergileme	505	3,69	,848
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	505	4,14	,667
Toplam sportmenlik davranışı	505	3,91	,625

Ortalamanın 1-1,79 arasında olması düşük düzey, 1,80-2,59 arasında olması orta düzeyin altı, 2,6-3,39 arasında olması orta düzey, 3,4-4,19 arasında olması orta düzeyin üzerinde, 4,2-5,0 arasında olması ise yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ortalamaları incelendiğinde sportmenlik davranışlardan uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeyi orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Yaş grupları	N	X	Ss	Sıra ort.	x ²	p
Uygun davranışlar sergileme	14	51	3,77	,812	269,36	4,214	,378
	15	174	3,75	,780	260,82		
	16	130	3,56	,881	231,76		
	17	110	3,71	,916	260,09		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	18	40	3,65	,858	247,65	8,945	,062
	14	51	4,34	,497	293,64		
	15	174	4,22	,607	266,75		
	16	130	4,07	,681	234,59		
Toplam sportmenlik davranışı	17	110	4,03	,780	239,66	7,330	,119
	18	40	4,09	,657	237,86		
	14	51	4,06	,507	283,79		
	15	174	3,98	,576	266,47		
	16	130	3,81	,648	229,72		
	17	110	3,87	,706	247,91		
	18	40	3,87	,613	244,79		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların yaş gruplarına göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 5.

Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sınıf düzeyleri	N	X	Ss	Sıra ort.	x ²	p	Gruplar arası farklar
Uygun davranışlar sergileme	9	228	3,80	,807	271,03	14,377	,002	1>2,
	10	109	3,42	,845	208,31			2<3,
	11	94	3,66	,903	250,51			2<4
	12	74	3,77	,834	266,44			
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	9	228	4,24	,576	271,40	16,545	,001	1>2,
	10	109	3,97	,706	214,39			1>4,
	11	94	4,18	,776	275,95			2<3,
	12	74	4,02	,668	224,04			3>4
Toplam sportmenlik davranışı	9	228	4,02	,566	275,38	18,809	,000	1>2,
	10	109	3,70	,634	202,39			2<3,
	11	94	3,92	,705	260,72			2<4
	12	74	3,89	,609	248,80			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sınıf düzeylerine göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranış düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Uygun davranışlar sergileme ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerindeki farklılık 9.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıfta eğitim gören katılımcıların davranış düzeyinin 10.sınıfta eğitim gören katılımcılardan yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Uygunsuz davranışlardan kaçınma düzeylerindeki farklılık ise 9.sınıf ve 11.sınıfta eğitim gören katılımcıların uygunsuz davranışlardan kaçınma düzeyinin 10.sınıf ve 12.sınıfta eğitim gören katılımcıların uygunsuz davranışlardan kaçınma düzeyinden yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 6.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Uygun davranışlar sergileme	Kadın	316	3,70	,841	256,11	80931,50	28878,5	,535
	Erkek	189	3,66	,861	247,80	46833,50		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Kadın	316	4,24	,616	277,32	87634,0	22176,0	,000
	Erkek	189	3,96	,713	212,33	40131,0		
Toplam sportmenlik davranışı	Kadın	316	3,97	,605	267,45	84514,0	25296,0	,004
	Erkek	189	3,81	,646	228,84	43251,0		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetlerine göre uygun davranışlar sergileme düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Uygunsuz davranışlardan kaçınma düzeyinde ve toplam sportmenlik davranış düzeyinde kadın katılımcılar daha yüksek ortalamaya sahiptir.

Tablo 7.

Katılımcıların Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Lisans durumu	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Uygun davranışlar sergileme	Evet	113	3,85	,754	278,61	31482,50	19254,5	,034
	Hayır	392	3,64	,868	245,62	96282,50		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Evet	113	4,18	,587	254,37	28743,50	21993,5	,910
	Hayır	392	4,13	,689	252,61	99021,50		
Toplam sportmenlik davranışı	Evet	113	4,01	,560	275,28	31106,50	19630,5	,065
	Hayır	392	3,88	,640	246,58	96658,50		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre uygunsuz davranışlardan kaçınma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), uygun davranışlar sergileme ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin ise lisanslı olarak spor yapma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Uygun davranışlar sergileme düzeyinde ve toplam sportmenlik davranış düzeyinde lisanslı olarak spor yapan katılımcılar daha yüksek ortalamaya sahiptir.

Tablo 8.

Katılımcıların Lisanslı Olarak Yaptıkları Spor Türüne Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Spor türü	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Uygun davranışlar sergileme	Takım	92	3,88	,780	58,84	5413,0	797,0	,212
	Bireysel	21	3,72	,623	48,95	1028,0		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Takım	92	4,19	,585	57,91	5327,50	882,5	,537
	Bireysel	21	4,12	,604	53,02	1113,50		
Toplam sportmenlik davranışı	Takım	92	4,04	,587	59,18	5445,0	765,0	,138
	Bireysel	21	3,92	,417	47,43	996,0		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların yaptıkları spor türüne göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 9.

Katılımcıların Televizyonda Düzenli Olarak Spor Programı İzleme Durumlarına Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	İzleme durumu	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Uygun davranışlar sergileme	Evet	150	3,76	,845	266,38	39956,50	24618,5	,180
	Hayır	355	3,65	,848	247,35	87808,50		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Evet	150	4,10	,622	237,67	35650,0	24325,0	,124
	Hayır	355	4,16	,685	259,48	92115,0		
Toplam sportmenlik davranışı	Evet	150	3,93	,594	255,54	38331,50	26243,5	,799
	Hayır	355	3,91	,638	251,93	89433,50		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların televizyonda düzenli olarak spor programı izleme durumuna göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 10.

Katılımcıların Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Eğitim düzeyleri	N	X	Ss	Sıra ort.	x ²	p
Uygun davranışlar sergileme	İlköğretim	446	3,70	,832	254,60	,521	,771
	Lise	47	3,60	1,033	243,29		
	Üniversite	12	3,62	,627	231,58		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	İlköğretim	446	4,16	,648	256,0	2,280	,320
	Lise	47	4,0	,797	238,12		
	Üniversite	12	3,88	,761	199,79		
Toplam sportmenlik davranışı	İlköğretim	446	3,93	,604	255,79	1,774	,412
	Lise	47	3,80	,808	237,79		
	Üniversite	12	3,75	,565	208,83		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik

davranışı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 11.

Katılımcıların Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Eğitim düzeyleri	N	X	Ss	Sıra ort.	x ²	p
Uygun davranışlar sergileme	İlköğretim	374	3,69	,833	253,74		
	Lise	105	3,65	,900	250,28	,046	,977
	Üniversite	26	3,69	,879	253,27		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	İlköğretim	374	4,16	,638	253,86		
	Lise	105	4,17	,678	264,65	5,020	,081
	Üniversite	26	3,76	,906	193,50		
Toplam sportmenlik davranışı	İlköğretim	374	3,93	,599	254,28		
	Lise	105	3,91	,668	256,52	1,396	,498
	Üniversite	26	3,72	,796	220,31		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre uygun davranışlar sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma ve toplam sportmenlik davranışı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Yapılan bu çalışmada araştırma alt problemlerine ilişkin olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
2. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin ilgilendikleri spor türüne göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
3. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin televizyonda düzenli olarak spor programı izleme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
4. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
5. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.
6. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.
7. Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen ve literatürde konu ile ilgili yapılmış olan mevcut çalışma sonuçları göz önünde tutularak şu önerilerde bulunulabilir;

1. Elit ve amatör sporcuların beden eğitimi ve spor derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin ele alındığı araştırmalar yapılabilir.
2. Ortaöğretim öğrencilerinin sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin arttırılması amacıyla gerek beden eğitimi ders müfredatına gerekse de genel eğitim müfredatı içerisinde fair play olgusuna yönelik dersler konulabilir.

3. Yaşanılan çevrenin birey davranışları üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak farklı coğrafi bölgelerde yaşayan öğrencilerin beden eğitimi derslerinde sportmen davranışlar sergileme düzeylerinin karşılaştırıldığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Açak, M. (20016). Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aras, Ö. (2013). İlköğretim Kurumları İkinci Kademedede Öğrenim Gören Öğrenci Ve Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Görüş Ve Tutumlarının İncelenmesi (Kars İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Başer, S.A. (2009). Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Dersle Karşı Olan Tutumlarına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Çoban, B., Ünveren, A. (2007). Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Oğuzhan Zirek (Editör). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dever, A. (2010). Spor Sosyolojisi. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Efe, Z.B. (2006). Okullararası Yarışmalara Katılan I. ve II. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme sıklıkları. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Erden, M. (2011). Eğitim Bilimlerine Giriş. 6. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Esentürk, O.K., İlhan, E.L., Çelik, O.B. (2015). Examination of High School Students' Sportsmanlike Conducts in Physical Education Lessons According to Some Variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627-634.
- Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M.H., Hacıcaferoğlu, B., Karataş, Ö. (2015). Ortaokullarda İşlenen Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin, Sportmenlik Davranışlarına Katkısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4, 557-566.
- Harmandar, İ.H. (2004). Beden Eğitimi ve Spor'da Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Hekim, M. (2015). Çocuk Gelişimi ve Eğitiminde Beden Eğitimi Derslerinin Yeri ve Önemi. VII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Kongre Bildiri Özet Kitabı. 21-23 Mayıs 2015, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Heper, E. (2012). Spor Bilimleri İle İlgili Kavramlar ve Sporun Tarihsel Gelişimi. (Editör: Hayri Ertan). Birinci Baskı. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Kangalgil, M., Hünük, D., Demirhan, G. (2006). İlköğretim, Lise Ve Üniversite Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 17(2), 48-57.
- Kaya, S. (2011). İlköğretim Okul Yöneticilerinin, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ve Öğrencilerin Okul Spor Programlarındaki Fair Play Anlayışları: Bolu İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Kayışoğlu, N.B., Altinkök, M., Temel, C., Yüksel, Y. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği. International Journal of Social Sciences and Education Research, 1 (3), 1044-1056.
- Keating JW. (2007) Sportsmanship as a moral category. In: Morgan WJ, (Editor) Ethics in Sport. pp. 141-152. Human Kinetics.
- Koç, Y. (2013). Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 96-114.
- Korucu-Aytan, G. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Sporun Etkileri. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Konter E (2006). Spor Psikolojisi El Kitabı. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 96-114.

- Koç, Y., Güllü, M. (2007). Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spormetre*, 15(1), 19-30.
- Kuter, F.Ö., Kuter, M. (2012). Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6), 75-94.
- Küçük V, Koç H. (2004). Psiko-sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 131-141.
- Mengütay, S. (2005). Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ölmez, E. (2010). Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecine sporun etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Nebioğlu, D. (2006). Beden Eğitimi Dersi Genel Esasları ve Planlaması Denetimi. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu M.F., Demirel E.T., Ramazanoğlu M.O., Altungül O. (2005). Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 153-157.
- Sezer, U., Ektirici, A., Özbal, A.F., Atlı, K. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 42-51.
- Şişman, M. (2007). Eğitim Bilimine Giriş. Üçüncü Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Şişman, M. (2012). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Beşinci Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Tanrıverdi, H. (2012). Spor Ahlakı ve Şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 1071-1093.

- Tel, M. (2014).Türk Toplum Yaşantısında Fair Play. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1, 694-704.
- Topan, A. (2011). Ortaöğretim Kurumlarında Okullar Arası Futbol Müsabakalarına Katılan Öğrencilerin Fair Play Anlayışlarının Kulüp Deneyimlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tsai, E., Fung, L. (2005). Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *The Online Journal of Sport Psychology*, 7(2), 37-46.
- Ünlü, H., Aydos, L. (2007). Öğretmen Görüşlerine Göre; Beden Eğitimi Derslerinde Öğretmenlerin ve öğrencilerin tercih ettikleri öğretim yöntemleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 71-81.
- Vidoni, C., & Ward, P. (2009). Effects of fair play instruction on student social skills during a middle school sport education unit. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 14(3), 285-310.
- Yıldıran, İ. (2004). Fair play: Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.
- Zorba, E. (2006). Yaşam Boyu Spor. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/28/1> Erişim tarihi: 20.02.2017.
- <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=4> Erişim tarihi: 20.02.2017.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Sportmenlik_d%C4%B1%C5%9F%C4%B1_davran%C4%B1%C5%9F Erişim tarihi: 20.02.2017.

EKLER

Ek-1: Veri Toplama Anketi

Değerli katılımcı,

Bu anket çalışması ile Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaçlı kullanılacağı için lütfen sorulara doğru yanıtlar vermeye özen gösteriniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

1. Yaşınız:.....

2. Sınıfınız:.....

3. Cinsiyetiniz? Bayan Erkek

4. Lisanslı olarak spor yapıyor musunuz? Evet Hayır

5. Lisanslı olarak spor yapıyorsanız hangi sporla ilgileniyorsunuz:.....

6. Anne eğitim düzeyiniz? İlköğretim Lise Üniversite Lisansüstü

7. Baba eğitim düzeyiniz? İlköğretim Lise Üniversite Lisansüstü

8. Televizyonda düzenli olarak spor programları izliyor musunuz?

Evet Hayır

Aşağıda yer alan ölçekte bulunan seçeneklerden size uygun düşenleri **X** ile işaretleyiniz.

BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE ...	Hicbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Çok Sık	Her Zaman
1- Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.					
2- Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımla fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.					
3- Oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım.					
4- Heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim.					
5- Benden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde al-maya çalışırım.					

	Hicbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Çok Sık	Her Zaman
6- Oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım.					
7- Yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim.					
8- Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.					
9- Eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım.					
10- Oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım.					
11- Oyun arasında rakibimle içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm.					
12- Öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım.					
13- Rakip takımda bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim.					
14- Topu olmayan arkadaşımınla topumu paylaşıyorum.					
15- Yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim.					
16- Bir rakibim incindiğinde, rakibimin yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim.					
17- Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim.					
18- Yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım.					
19- Kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışıyorum.					
20- Kazanmak için gerekirse hile yaparım.					
21- Rakibim güzel hareketler yaptığında onu güzel sözlerimle veya elimle tebrik ederim.					
22- Rakibimin gözünü korkutmak için topa sert müdahale ederim.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

1987 yılında Tefenni’de doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Tefenni’de liseyi Burdur Anadolu Lisesi’nde okudum. 2005 yılında girdiğim Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü 2009 yılında bitirdim. Aynı yıl Ağrı Patnos Gündüz ilkokuluna atandım. 2011 yılı haziran ayında Antalya’nın Elmalı ilçesine tayin oldum. Halen daha Elmalı Eskihisar Şehit Nuri Çavdar İlkokulu müdürlüğü görevini yapıyorum.

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi
S.D.Ü. Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi
Bildiği yabancı Diller
İngilizce

Yayımlar

Deneyimler

Çalıştığı Kurumlar
Ağrı/Patnos/ Edremit İlköğretim Okulu
Ağrı/Patnos/Dedeli Sebahattin Yıldız İlköğretim Okulu
Antalya/Elmalı/Bozhüyük İlkokulu
Antalya/Elmalı/Tekke Abdal Musa İlkokulu
Antalya/Elmalı/Eskihisar Şehit Nuri Çavdar İlkokulu

İletişim

0507 955 27 67

o_pusat@hotmail.com